

FESTIVALET
KOMBËTARE
TË LOJËRAVE
POPULLORE
NË SHQIPËRI
(1971–1985)

Titulli: Festivalet Kombëtare te Lojërave
Popullore në Shqipëri (1971–1985)
Përkujdesja grafike: Erzen Pashaj

Shoqata Shqiptare e Shkencave Sportive (ASSA)

Botimi i parë, Tiranë 2025

ISBN 978-9928-485-33-5

© Të gjitha të drejtat janë të rezervuara.

Nuk lejohet kopjimi ose riprodhimi i plotë i librit
pa lejen paraprake të botuesit.

Përmbajtja

Përmbledhje	5
E drejta autorësisë	7
Rreth Shoqata Shqiptare e Shkencave të Sportit (ASSA)	9
Parathënie	11
 KAPITULLI I	
KUADRI HISTORIK DHE INSTITUCIONAL	13
 KAPITULLI II	
FESTIVALI I PARË KOMBËTAR (1971)	14
 KAPITULLI III	
FESTIVALI I DYTË KOMBËTAR (1973)	21
 KAPITULLI IV	
FESTIVALI I TRETË KOMBËTAR (1979)	27
 KAPITULLI V	
FESTIVALI I KATËRT KOMBËTAR (1981)	32

KAPITULLI VI

FESTIVALI I PESTË KOMBËTAR (1985)	36
-----------------------------------	----

KAPITULLI VII

LOJËRAT POPULLORE SI TRASHËGIMI KULTURORE	39
---	----

KAPITULLI VIII

LOJËRAT SI MJET EDUKIMI DHE ARGËTIMI	40
--------------------------------------	----

KAPITULLI IX

VLERËSIME DHE REFLEKTIME BASHKËKOHORE	41
---------------------------------------	----

Aneksi	43
--------	----

Përmbledhje

Ky punim sjell për herë të parë për publikun një histori të plotë dhe të dokumentuar të Festivaleve Kombëtare të Lojërave Popullore në Shqipëri gjatë viteve 1971–1985, një ndër përpjekjet më madhore për të institucionalizuar trashëgiminë jomateriale kulturore nëpërmjet sportit dhe folklorit. I bazuar mbi dokumente arkivore të ruajtura prej dekadash dhe i përgatitur nga një grup studiuesish të Shoqatës Shqiptare të Shkencave Sportive (ASSA), ky botim përfshin përshkrime të detajuara të çdo festivali, lojërat sipas krahinave, analizat kulturore dhe edukative, si dhe vlerësimet bashkëkohore për rolin e tyre në ruajtjen e identitetit kombëtar.

Struktura e librit e ndan materialin në kapituj tematikë dhe historikë, të pasuruar me tabela referuese dhe një fjalor të lojërave popullore. Dokumenti përfaqëson jo vetëm një hap drejt rigjallërimit të traditës, por edhe një model të ri kërkimi ndërdisiplinor për studimet mbi kulturën fizike dhe trashëgiminë popullore shqiptare.

Amikim? Jemua + allomim?

E drejta autorësisë

Ky punim është kryer nga Shoqata Shqiptare e Shkencave Sportive (ASSA) në bashkëpunim me një grup studiuesish të kësaj fushe: Juel Jarani, Florian Muca, Kliton Muca, Ilir Dojka, Afrim Bilali, Gentjan Muca, Andi Miraku, Anisa Nurja, etj. Janë përdorur si burime gazetatat dhe periodikët sportivë të kohës, të cilat ruhen dhe janë të aksesueshme në librarinë “ASSA e-Library” pranë kësaj shoqate. Të gjitha referencat kryesore janë integruar në secilin kapitull të librit.

Rreth
Shoqata Shqiptare e Shkencave
të Sportit (ASSA)
www.assa.al

ASSA evoluoi nga idetë inovative të studentëve të përkushtuar të shkencave sportive. Organizata u krijua në vitin 2012 dhe u regjistrua si një OJQ në Republikën e Shqipërisë me seli në Tiranë. ASSA beson se marrëdhëniet njerëzore janë të fuqishme dhe bashkëveprimi me njëri-tjetrin është themeli për ndryshim në krijimin e një komuniteti të qëndrueshëm që mund të sjellë rezultate pozitive dhe domethënëse në të gjithë vendin përmes aktivitetit fizik dhe sportit. Qëllimi ynë është të krijojmë marrëdhënie të bazuara në besim, mirëkuptim dhe vlera të përbashkëta pavarësisht nga statusi racor, etnik ose socio-ekonomik.

ASSA ofron mundësi përmes informacionit shkencor që do të përmirësojnë cilësinë e stërvitjes sportive dhe një stil jetese të shëndetshëm aktiv në të gjitha grupmoshat. Ne inkurajojmë stimujt e të rinjve të jenë një forcë lëvizëse e ideve që mund të kontribuojnë më tej në aktivitetet dhe projektet tona.

ASSA është gjithmonë e hapur për partneritete me organe të mëdha financimi kërkimor, akademi, universitete, rregullatorë, OJQ, kujdes shëndetësor, pjesëmarrës në sporte dhe të tjerë të gatshëm të marrin pjesë dhe të promovojnë sportin, edukimin fizik, aktivitetin fizik dhe shëndetin.

Parathënie

Ky material synon të dokumentojë dhe të analizojë në mënyrë objektive një nga nismat më domethënëse të trashëgimisë sonë kulturore: festivalet kombëtare të lojërave popullore në Shqipëri gjatë viteve 1971–1985. Përmes një rishikimi të burimeve zyrtare dhe dëshmive të drejtpërdrejta, trajtohet mënyra se si këto festivale u zhvilluan, çfarë ndikimi patën në jetën shoqërore dhe si kontribuan në ruajtjen e lojërave tradicionale. Lojërat popullore nuk janë thjesht forma argëtimi. Ato mbartin vlera të rëndësishme edukative, sociale dhe kulturore. Në mungesë të një dokumentimi sistematik, ekziston rreziku që këto forma të trashëgimisë gojore dhe fizike të zhduken. Ky libër i dedikohet ruajtjes së kujtesës kolektive mbi një periudhë të veçantë, ku lojërat tradicionale u trajtuan me vëmendje institucionale. Puna është mbështetur në analizën e burimeve të shkruara: gazetat e kohës (kryesisht “Sporti Popullor”), raportet institucionale, Janë përdorur gjithashtu dëshmi të pjesëmarrësve dhe raportime të dorës së parë. Teksti është redaktuar me qëllim që të shmangë çdo referencë me ngjyrim ideologjik ose propagandistik.

Ky material është një ftesë për të kuptuar procesin e zbulimit dhe rivlerësimit të një trashëgimie të lënë në heshtje për dekada. Festivalet e lojërave popullore nuk janë thjesht një seri aktivitesh kulturore; ato përfaqësojnë një arkiv të gjallë të shoqërisë shqiptare të viteve '70 dhe '80 – një pasqyrë e mënyrës

sesi komunitetet shpreheshin përmes lojës, bashkëjetesës dhe garës. Për më shumë se tre dekada, këto aktivitete mbetën të mbyllura në raportet e institucioneve, në faqet e gazetës “Sporti Popullor”, në albumet e grupeve pjesëmarrëse dhe në kujtesën e individëve që i përjetuan. Askush nuk kishte ndërmarrë më parë një përpjekje sistematike për t’i nxjerrë në dritë, për t’i mbledhur dhe për t’i analizuar si një tërësi që ka vlerë për trashëgiminë kulturore kombëtare.

Kjo ndërmarrje kërkimore, e realizuar nga Shoqata Shqiptare e Shkencave Sportive (ASSA), është fryt i qindra orëve pune në arkiva, intervista me pjesëmarrës të asaj kohe, rishikim të dokumenteve origjinale dhe krahasim me burime të tjera etnografike. Është vërtetuar se pas çdo loje, çdo fotografie dhe çdo grupi pjesëmarrës, fshihet një histori – e një komuniteti, një krahine, një brezi të tërë që besonte se edhe loja është një formë e ndërtimit të kombit.

Për lexuesin, ky informacion është një kujtesë: shumë nga thesaret kulturore nuk fshihen larg – ato janë në dosje të pluhurosura, në kujtesën e njerëzve të heshtur, në faqet e gazetave që pak i hapin. Detyra jonë është të dëgjojmë arkivat që flasin. Ky libër është një dëshmi se si arkivat, kur lexohen me përkushtim, mund të kthehen në frymëzim për të sotmen.

KAPITULLI I

KUADRI HISTORIK DHE INSTITUCIONAL

Inciativa për festivalet popullore në fillim të viteve '70 Pas një periudhe të gjatë ku lojërat popullore ishin lënë në harresë, fillimi i viteve 1970 shënoi ringjalljen e interesit për to, në kuadrin e një politike më të gjerë për aktivizimin fizik dhe kulturor të rinisë. Në vitin 1971 u organizua Festivali i Parë Kombëtar, me synimin për të ringjallur lojërat tradicionale në mbarë vendin. Institucionet përgjegjëse për organizimin dhe mbështetjen e festivaleve ishin Komiteti Qendror i BRPSH-së, Komiteti i Këshillit të Përgjithshëm të BSSH-së dhe komitetet lokale të kulturës fizike. Ato angazhuan burime njerëzore dhe materiale për të organizuar aktivitetet në shkallë kombëtare dhe lokale. Festivalet shërbyen si platformë për të shfaqur diversitetin e lojërave nëpër rrethe, për të nxitur pjesëmarrjen masive dhe për të promovuar vlera si bashkëpunimi, qëndrueshmëria, guximi dhe krijimtaria. Ato u zhvilluan në një frymë gare, por gjithashtu me karakter edukativ e komunitar, duke forcuar ndjenjën e përkatësisë dhe ruajtjes së trashëgimisë.

Referenca:

“Sporti Popullor”, 14.09.1971, f. 2.

Bellova, I. (1986). *Lojërat popullore të epokës së partisë*. Simpoziumi II Kombëtar i Lojërave Popullore, fq. 16–26.

KAPITULLI II

FESTIVALI I PARË KOMBËTAR (1971)

Festivali i Parë Kombëtar i Lojërave Popullore (1971)

Një Traditë Kombëtare Merr Jetë

Më 11–19 shtator 1971, Shqipëria u bë dëshmitare e një ngjarjeje të re kombëtare dhe kulturore: zhvillimit të Festivalit të Parë Kombëtar të Lojërave Popullore. Ky festival u zhvillua në tri zona: Lushnje, Peshkopi dhe Përmet, duke përfaqësuar përkatësisht Shqipërinë e mesme (qendrore), të veriut dhe të jugut.

1. Lushnja – Festivali për Zonën Qendrore (11–12 Shtator 1971)

Rrethet pjesëmarrëse (9):

Lushnje, Gramsh, Elbasan, Librazhd, Vlorë, Fier, Durrës, Tiranë, Pogradec

Numri i pjesëmarrësve:

Mbi 200 lojtarë (djem dhe vajza) të veshur me kostume karakteristike.

Lojërat më të spikatura:

- Gramshi:
 - “Tërheqja e litarit” – forcë dhe bashkëpunim
 - “Rrëmbimi i flamurit” – vajzat spikatën për zgjuarsia dhe shpejtësi
- Elbasani: “Ndërrim vendi” (vajzat), “Hovas me të shtuar” (djemtë)
- Lushnja:
 - “Hodha një letër në postë” – lojë me këngë popullore
 - “Bat-bat” – loja e rrethit, me shamia dhe reflekse
- Fieri: “Shaluarthi”, “Laraskash”
- Durrësi: “Strofka e skiles”, “Shirja në lëmë”
- Tirana: “Bleta”, “Breshka”

Atmosfera:

Parakalim ceremonial me komentim nga spiker profesionist. Pjesëmarrësit u duartrokitën për stilin, kostumet dhe lojërat e ndryshme.

Spikeri luajti rol informues dhe motivues për publikun.

Fituesit e festivalit në Lushnje:

Lushnja- fituese (vendi i parë) dhe mbajtëse e flamurit

Tirana- vendi i dytë

Durrësi- vendi i tretë

Lojërat fituese me diplomë:

🏆 “Kikizash” – Lushnja (vendi i parë)

🏆 “Strofka e skiles” – Durrësi (vendi i dytë)

🏆 “Bat-bat” – Lushnja (vendi i tretë)

2. Peshkopia- Festivali për Zonën e Veriut (11–12 Shtator 1971)

Pjesëmarrës:

Rrethet e zonës verilindore dhe veriore – Kukës, Dibër, Shkodër, Tropojë, Mat, etj.

Veçanti të festivalit:

Hapja me lojëra nga të moshuarit (simbolikë e ruajtjes së traditës ndër breza):

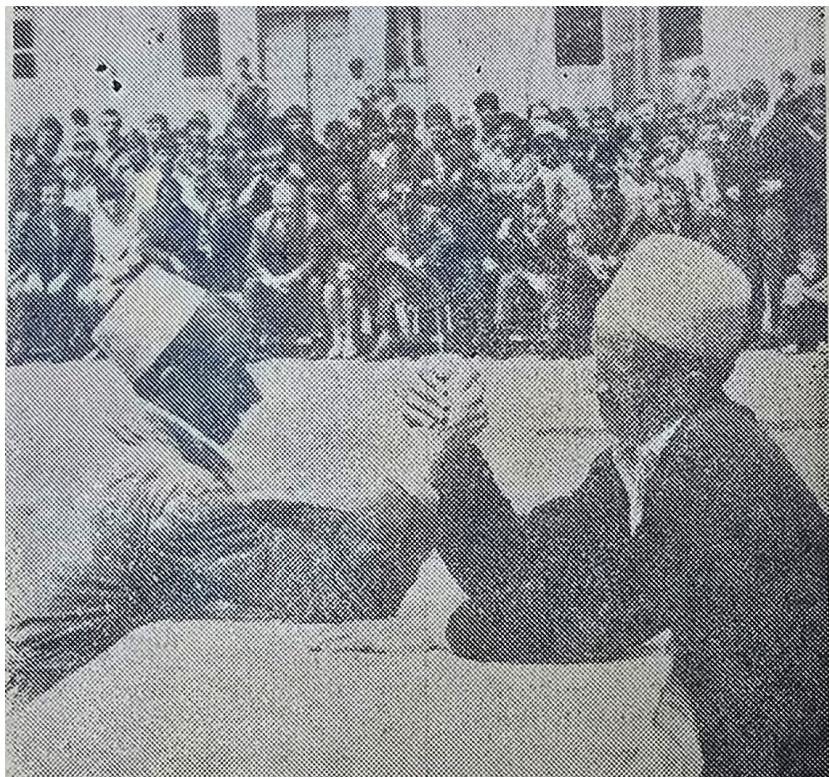
- “Përkulja e llërës së krahut”
- “Tërheqja e gishtërinjve”

Lojërat më të spikatura:

- Peshkopia: “Kala dibrance”, “Shpatulla”
- Vajzat luajtën lojën: “Cila është më e fortë?”, “Rrasash”
- Miks lojrash- djemsh e vajzash:
 - Marrja e shamive me dhëmbë
 - “Kush ia heq qeleshen shokut?”
- Kukësi: “Ruajtja e kësules”, “Kali kalorësi”
- Shkodra: “Bajrak-flamuri”, “Shtiza e litari i gjatë” – të përziera
- Tropoja: “Orle”, “Rrasash”, “Ruajtja e çardakut”, “Bajrakas”

Mesazh edukativ:

Lojërat dëshmuar për vlera morale si: guximi, optimizmi, forca fizike dhe qëndresë.

Fotografia paraqet lojën «Thyerje krah», që u demonstrua në festivalin lokal të lojrave popullore të rrethit të Dibrës.

3. Përmeti- Festivali për Zonën e Jugut (18–19 Shtator 1971)

Rrethet pjesëmarrëse (8):

Përmet, Kolonjë, Gjirokastrë, Tepelenë, Sarandë, Berat, Skrapar, Korçë

Atmosfera:

- Pritje festive nga qyteti- me këngë, valle dhe shfaqje të improvizuara në sheshin kryesor.
- Çelja nga një grup te moshuarish Përmetarë- me një lojë tradicionale.

Lojërat më të spikatura:

- Tepelena: “Kikizash” – loja më e suksesshme
- Kolonja: “Kala dibrance” – paraqitje dinamike
- Përmeti:
 - “Rrëzimi i krrabës” – forcë, saktësi dhe edukim fizik
 - “Rrëzimi i pllakave” – shpejtësi dhe koordinim i lartë
- Korça: “Zinon” – lojë dinamike
- Berati: “Doke” – me përmbajtje edukative
- Kolonja: “Kucedra” – simbolike dhe përfshirëse

Fituesit e festivalit në Përmet:

Përmeti (vendi i parë)

Kolonja (vendi i dytë)

Berati (vendi i tretë)

Mbrëmja përmbyllëse:

U organizua një mbrëmje festive dhe shkëmbim përvojash mes pjesëmarrësve.

Konkluzion për Festivalin e Parë Kombëtar

Ky festival tregoi se lojërat popullore janë më shumë sesa argëtim: ato janë edukim, identitet dhe bashkim kulturor. Festivali promovoi për herë të parë një strukturë rajonale kombëtare, ku loja popullore u trajtua si instrument kulturor dhe edukativ. Përfaqësimi i brezave të ndryshëm- nga fëmijët tek të moshuarit ishte dëshmi e jetësimit të këtij trashëgimi në të gjitha nivelet.

Referencë:

Sporti Popullor. (1971, 14 Shtator). *Në Lushnjë dhe Peshkopi - Festivali i parë kombëtar i lojrave popullore*, f.2.
Sporti Popullor (1971. 21 Shtator). Et'hem Bejo: kryeinspektor i fiskulturës f 1
Bellova, I. (1986). *Lojërat popullore të epokës së partisë*. Simpoziumi II Kombëtar i Lojrave Popullore, fq. 16-26

KAPITULLI III

FESTIVALI I DYTË KOMBËTAR (1973)

Festivali i Dytë Kombëtar i Lojërave Popullore- 1973

Ky edicion u zhvillua në dy faza kryesore: një fazë rajonale (Lezhë, Librazhd, Çorovodë), dhe faza finale në Krujë më 24–25 nëntor 1973. Këto festivale theksuan rëndësinë e trashëgimisë kulturore përmes lojës si formë edukimi, force dhe gëzimi popullor.

1. Lezha – Festivali për zonën veriore (21–22 Korrik 1973)

Rrethet pjesëmarrëse (9):

Lezhë, Krujë, Dibër, Peshkopi, Pukë, Shkodër, Mirditë, Kukës, Sarandë

Lojërat e paraqitura:

- Kruja: “Erthi minorthi”
- Dibra: “Kala dibrance”
- Puka: “Çobani”
- Mirdita: “Pat pat”
- Shkodra: “Breshka”
- Saranda: “Cinglat” – vlerësuar për dinamizëm dhe shkathtësi
- Burreli: “Pellembethi”
- Kukësi: “Deshët”
- Lezha: “Top kaluar”, “Ban usta si ban baba”, “Marrja e flamurëve”

Karakteristika të përgjithshme:

- Loja si mjet edukativ dhe argëtues në festa dhe kuvende.
- Gjallëri në stadium, kostume tradicionale, ndërthurje brezash.
- Pritje entuziaste nga publiku vendas.

Fituesi:

Dibra – fituese e Kupës së Festivalit Kombëtar

2. Librazhdi – Festivali për zonën qendrore

Rrethet pjesëmarrëse (6):

Emrat e ekipeve nuk përmenden të gjitha, por përfaqësimi ishte krahinor.

Vërejtje:

- Lojërat ishin të ndjekura me interes nga një publik i madh.

Fituesi:

Librazhdi – vendi i parë në këtë zonë

3. Çorovoda (Skrapar)- Festivali për zonën jugore

Rrethet pjesëmarrëse:

Skrapar, Vlorë, Berat, Lushnje, Fier

Lojërat e zhvilluara:

Përmenden si “sërë lojrash” në terrenin sportiv të qytetit gjatë tre ditëve.

Fituesi:

Kooperativa e Goresë (Lushnje) – fituese e Kupës së këtij takimi.

4. Kruja- Finalja Kombëtare (24–25 Nëntor 1973)

Rrethet finaliste (10):

Myzeqeja, Dibra, Librazhd, Pogradec, Gramsh, Sarandë, Berat, Lezhë, Lushnjë, Krujë

Atmosfera:

- Gjallëri e jashtëzakonshme në qytet.
- Parakalim solemn me kostume tradicionale.

Lojërat më të spikatura:

- Berati: “Dhelpra e çalë” (vajza), “Dhite e egra” (djemtë)
- Lushnja: “Bufi, kllloçka e zogjtë” dhe “Kala dibrance”
- Fieri: Loja me laraskat dhe shkopinj në ajër
- Librazhdi: “Doçe” (vajzat me pashtamall) – me entuziazëm publik
- Pogradeci: “Symbyllurazi” – trashëguar nga plaku Kamber Hoxha
- Kruja: Lojëra me histori e luftëra, me shigjeta dhe kalë
- Dibra: “Kala dibrance” – ndërtim i një kalaje njerëzore me shtresa

Karakteristika të përgjithshme:

- Lojëra që përfaqësonin simbolikën e luftës, punës, jetës baritore.
- Përdorimi i gurit, shkopit dhe elementëve të natyrës në lojë.
- Ritualitë të përfundimit me vallëzim dhe ndarje çmimesh.

Fituesit e Finales Kombëtare:

Lushnja – flamuri i festivalit (vendi i parë)

Librazhdi (vendi i dytë)

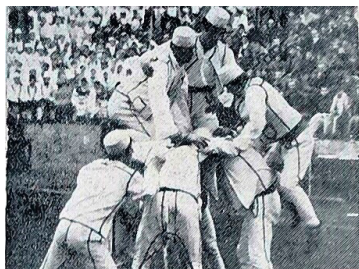
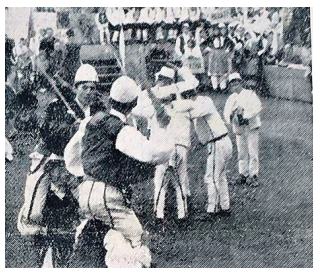
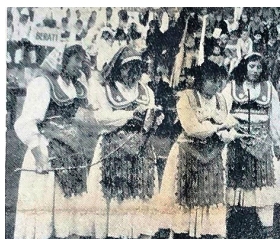
Kruja (vendi i tretë)

Vlerësim i Festivalit të Dytë

Ky festival ishte një shkallë më lart në krahasim me të parin. Ai solli:

- Thellim të përfaqësimit krahinor.
- Larmi më të madhe lojërash.
- Organizim më ceremonial dhe gjallëri më të madhe.

Ai e ktheu lojën popullore në një manifestim sportiv kombëtar, jo vetëm folklorik, duke ruajtur traditat dhe duke edukuar brezat e rinj përmes simboleve të historisë, shpirtit popullor dhe lojës së ndershme.

“Foto Reporter Ymer Halili- gazeta Sporti Popullore 21.11.1973”

Referenca:

Sporti Popullor. (1973, 24 Korrik). Andon Vane. *Të ruajmë traditat e bukura – Festivale Kombëtare të Lojrave Popullore*, f.3.

Sporti Popullor. (1973, 27 Nëntor). Baku Gjoni. *Feste Sportive Popullore në Krujë*, f.1.

KAPITULLI IV

FESTIVALI I TRETË KOMBËTAR (1979)

Festivali i Tretë Kombëtar i Lojërave Popullore – 1979

 Zhvilluar në kuadër të Spartakiadës
Kombëtare të 35-vjetorit të Çlirimit

 Qendrat organizuese: Berat – Peshkopi – Libohovë

 Pjesëmarrës: mijëra të rinj, të moshuar,
fëmijë, nxënës, kooperativistë, ushtarakë

 Qëllimi: promovimi i vlerave morale, edukative dhe fizike të
trashëgimisë popullore shqiptare

1. Berati – Çelja e Festivalit (10 Qershor 1979)

Rrethet pjesëmarrëse (8):

Berat, Librazhd, Skrapar, Durrës, Elbasan, Gramsh, Pogradec, Lushnje

Lojërat më të spikatura:

- Kutallia (Berat): “Hedhja e qeleshes” – loja e pleqve
- Durrësi (Manzë): “Goditja e postiqes”, “Punë mbi vegjë”
- Elbasani: “Tërheqja e kërrabës” – kërkonte guxim dhe forcë
- Lushnja (Gorë): “Maçoku dhe gardalinat”, “Këmbora në shenjë”
- Gramshi (Sotiraj & Shënmëri): “Suta”, “Kumbullo”, “Horthi-kalorthi”, “Symbyllazi”
- Pogradeci: “Breshka” – lojë force dhe qëndrueshmërie
- Skrapari (Verzhezhë): Lojëra të ndryshme popullore

Fituesit e festivalit të Beratit:

Gramshi (vendi i parë)

Elbasani & Berati (vendi i dytë)

Lushnja (vendi i tretë)

2. Peshkopia – Takimi i Dytë Rajonal (17 Qershor 1979)

Rrethet pjesëmarrëse:

Krujë, Pukë, Lezhë, Kukës, Shkodër, Tropojë, Mat, Mirditë, Dibër

Veçori të organizimit:

- Çelje me stafetë simbolike nga kooperativisti i moshuar Q. Feti te brezi i ri
- Aktivizim i rinisë, të moshuarve dhe fëmijëve – trashëgimi ndërbrezore

Lojërat më të spikatura:

- Kruja: “Kali kalorës” – me temë nga epoka e Skënderbeut
- Lezha: “Bën usta si bën babai” – loja më e goditur, përgëzuar nga juria
- Dibra (Zerqan): “Kala dibrance” – ndërtimi simbolik me trup njerëzor
- Kukësi (Shishtavec): “Delet dhe ujku” – lojë tradicionale me moral dhe shkathtësi

Fituesit e festivalit të Peshkopisë:

Lezha (vendi i parë)

Dibra (vendi i dytë)

Kruja (vendi i tretë)

Foto: Latif Sala Sporti Popullor 19.6.1979

3. Libohova – Finalja Kombëtare (8 Korrik 1979)

Rrethet pjesëmarrëse (9):

Përmet, Kolonjë, Korçë, Fier, Tiranë, Sarandë, Vlorë, Tepelenë, Gjirokastrë

Atmosferë festive:

- Ceremoni me pishtar simbolik që udhëtoi nga Berat në Peshkopi e më pas në Libohovë
- Parakalim ceremonial në kalanë historike
- Loja u paraqit si shprehje e identitetit kulturor dhe forcës popullore

Lojërat më të spikatura:

- Korça: “Çikthi”
- Vlora (Gjorm & Kocul): “Bleta”, “Vallja e gunave”
- Fieri (Libofshë): “Shilarthi në breza”, “Çap-çap”, “Qendisja e flamurit”
- Tirana: “Hutini”, “Furka”, “Bën usta si bën babai”
- Përmeti: “Kërraba” – forcë, shpejtësi, vëmendje
- Gjirokastra: “Loja me top” (vajzat), “Ruajtja e kalasë” (djemtë)

Fituesit e festivalit të Libohovës:

Tirana (vendi i parë)

Gjirokastra (vendi i dytë)

Fieri (vendi i tretë)

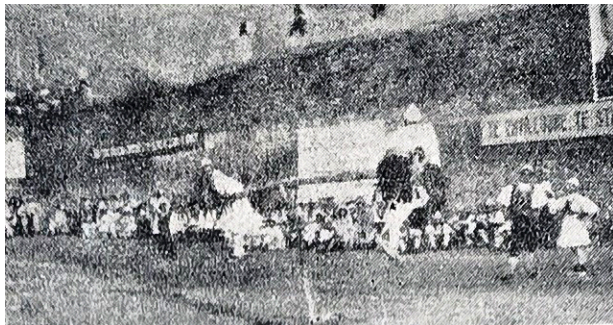
Vlora (vendi i katërt)

✓ **Karakteristikat e Festivalit të Tretë**

- Masivitet: Mbi 3000 pjesëmarrës në finalet zonale.
- Përfshirje brezash: Nga fëmijët e kopshteve te pleqtë.
- Tipare edukative: Lojërat shprehin unitet, guxim, vigjilencë.
- Kritika: Disa rrethe si Korça, Shkodra, Librazhdi, Skrapari nuk sollën lojëra të reja.

Rekomandime:

- Grumbullim dhe klasifikim shkencor i lojërave
- Futja në programet shkollore
- Botime dhe sesione studimor

A. Dhimitri Sporti Popullor 10.7.1979

Referenca:

Sporti Popullor. (1979, 10 Prill). *Drejt Festivalit Kombëtar të Lojërave Popullore*, f.1

Sporti Popullor. (1979, 12 Qershor). Baku Gjoni. *Feste sportive në kalanë e lashtë të Beratit*, f.1

Sporti Popullor (1979. 19 Qershor). Festivali Kombetar i lojërave popullore-Tradite e pasur me permbajtje te shendoshe f1

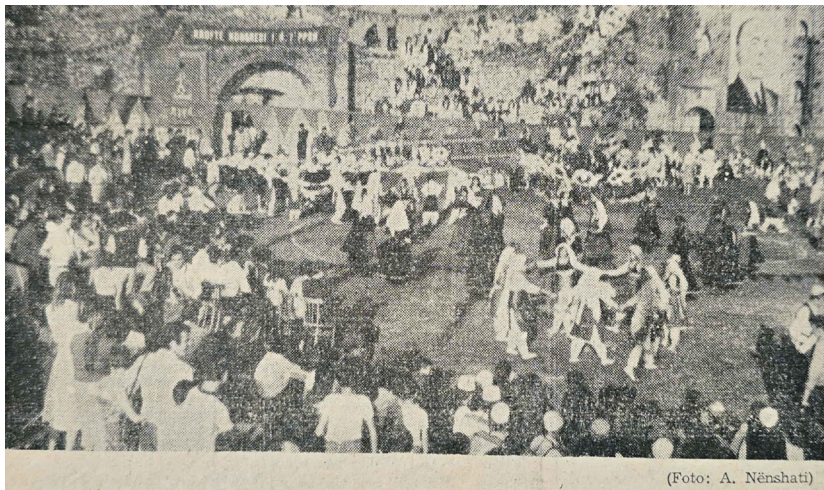
Sporti Popullor (1979.10 korrik). Sali Hamzaj Festa e traditës në Libohovë. f1 dhe 4

Sporti Popullor. (1979, 24 Korrik). *Lojërat popullore – mjet i rëndësishëm për edukimin dhe kalitjen e rinisë*, f.1

KAPITULLI V
FESTIVALI I KATËRT
KOMBËTAR (1981)

Festivali i Katërt Kombëtar i Lojërave Popullore – 1981

Datat: 9–11 Tetor 1981

 Qyteti organizator: Shkodra – Kalaja e Rozafës

 Pjesëmarrës: 438 lojtarë nga të gjitha 26 rrethet

 Në kuadër të 40-vjetorit të Partisë – aktivitete me karakter politiko-kulturor-sportiv kombëtar

Vendndodhja dhe atmosfera

- Festivali u zhvillua në një nga vendet më simbolike të trashëgimisë shqiptare: Logu i Kalasë së Rozafës.
- Ceremonia u çel me lojën “Ruajtja e flamurit” nga ekipi i Shkodrës.
- Pjesëmarrja u shoqërua nga kalorës mbi kuaj, daulle, këngë popullore, kostume tradicionale, që e kthyen qytetin në një mozaik kulturor.
- 1000 lojërë u grumbulluan paraprakisht në rrethe; 78 prej tyre u përzgjedhën për ekzekutim në festival.

Lojërat më të spikatura

Shkodra

- “Kush e puth traun” (500-vjeçare, nga Kastrati)
- “Të zotët e shtëpisë” (konkurim demonstrativ)
- Loja përmbyllëse: piramidë njerëzore me flamur Tiranë
- “Loja e mullisit” – humor, forcë dhe koreografi
- “Bën usta si bën babai” – kritikë ndaj dembelizmit
- Loja me vajzat: “Vajzat e shkathta” Korçë
- “Me t’u pjekur lakrori” – koreografi dhe narrative Gjirokastër
- “Stafeta me lule” – lirizëm dhe ritëm
- Loja “Goditja e kërrabës” Mirditë
- “Mbushja e ujit në pus” – lojë që shpreh përpjekje dhe vullnet

Elbasan

- “40 vjet PPSH” – loja më festive dhe simbolike - Kukës
- “Çobani dhe ujku” – me humor dhe lojë rol - Kolonjë
- “Dale se të zura zog” – ndjekje dhe strategji - Mat
- Loja për vajza që u vlerësua me vend të parë (jo e emërtuar) - Vlorë

- “Goditja e kërrabës” – shoqëruar me këngë labe

Rrethe të tjera (përmendur): Dibër (“Hajde të mësosh, mor budalla”), Devoll, Tepelenë, Labëri, Rrafshi i Dukagjinit, Myzeqe, Malësia e Gjakovës – të gjitha përfaqësuan zonat me lojëra karakteristike.

Rezultatet dhe fituesit (vendi i parë, i dytë, i tretë)

✓ Përgjithshëm:

Tirana – Flamuri i Festivalit

Korça

Lushnja

✓ Kategoria Vajzave:

Mati

Korça

Tirana

✓ **Kategoria Djemve:**

Tirana

Lushnja

Korça

🔪 **Komente për organizimin dhe vlerat**

- Festival i masivizuar, me larmishmëri lojërash dhe përfshirje të gjerë brezash.
- Lojërat kishin funksione edukative, argëtuese dhe patriotike.
- U dalluan për dinamizëm, shkathtësi, lirizëm, epizëm
- Kritikë ndaj rretheve me përgatitje të dobët (p.sh. Durrësi).
- Vlerësim i lartë për përgatitjen tekniko-artistike të Tiranës, Korçës, Elbasanit, Mirditës, Gjirokastrës.

✓ **Përmbledhje dhe domethënie**

Festivali i Katërt në Shkodër shënoi kulmin e ritualizimit dhe kombëtarizimit të lojës popullore në Shqipëri. Me një organizim të skalitur, pjesëmarrje të çdo rrethi dhe vlerësim institucional, ky festival ishte manifestimi më i plotë kulturor-sportiv i viteve '80.

Referenca:

- Bellova, I. (1986). *Lojërat popullore të epokës së partisë – thesar i madh i trashëgimisë dhe i kulturës sonë kombëtare*. Simpoziumi II Kombëtar i Lojrave Popullore, fq. 16–26

Nga festa e çeljes së Festivalit në kalanë e Rozafës.

(Foto: A. Nënshati)

KAPITULLI VI FESTIVALI I PESTË KOMBËTAR (1985)

Festivali i Pestë Kombëtar i Lojërave Popullore – 1985

1 Datat: 9–15 Shtator 1985

📍 Qendrat organizuese: Rrëshen, Lezhë, Pukë, Librazhd, Pogradec, Ersekë, Përmet.

👥 Pjesëmarrës: Të rinj e të reja nga gjithë rrethet e Shqipërisë

🏆 Në kuadër të kalendarit kombëtar të ngjarjeve sportive dhe kulturore të rinisë.

Formati dhe vendet organizuese

Festivali i 5-të doli nga formati tradicional me një qendër dhe u shpërnda në shumë qytete, ku u organizuan takime konkurruese rajonale. Qendrat e zhvillimit ishin:

- Rrëshen
- Lezhë
- Pukë
- Librazhd
- Pogradec
- Ersekë
- Përmet

Ky model decentralizoi organizimin, duke afruar edhe më shumë masat pjesëmarrëse dhe publikun lokal në aktivitetet.

Karakteristikat kryesore të festivalit

- Bukuria e kostumeve popullore kombinuar me lojërat e krahinave përkatëse e bënë çdo qytet mikpritës një qendër të gjallë kulturore.
- Lojërat e reja që u paraqitën kishin karakter edukativ, dinamik dhe u mirëpritën nga spektatorët.
- Shumë qytete u shndërruan në mjedis spontan performimi folklorik, me sheshe, stadione dhe ambiente sportive që pasqyronin identitetin krahinor.

Rrethe dhe paraqitje të spikatura

- Mirdita – lojërat e fuqishme shprehëse, me vlerësimet e larta për ruajtjen e traditës.
- Librazhdi – spikati për dinamizëm dhe paraqitje të reja origjinale.
- Lezha – përveç pjesëmarrjes masive, solli lojëra me theks të fortë në bashkimin e brezave dhe edukimin patriotik.

Vlerësime dhe ndikim

Ky festival:

- Tregoi një hap të ri drejt demokratizimit të pjesëmarrjes kulturore, ku çdo zonë kishte mundësi të shfaqej dhe konkuronte në mënyrë të barabartë.
- Rriti vetëdijen për pasurinë e trashëgimisë popullore përmes përhapjes më të gjerë në territor.
- Nën vizionin e rëndësishëm të vazhdim të këtyre aktiviteteve si forma edukimi dhe organizimi rinor.

Referenca:

Sporti Popullor. (1985, 9–15 Shtator). *Raportime nga zhvillimi i Festivalit të 5-të Kombëtar të Lojërave Popullore.*

KAPITULLI VII

LOJËRAT POPULLORE

SI TRASHËGIMI KULTURORE

Lojërat popullore në Shqipëri përfaqësojnë një spektër të gjerë aktivitetesh, që variojnë nga lojërat fizike me karakter konkurrues si “Rrëmbimi i flamurit”, deri te lojëra simbolike me funksione iniciatike ose festave të kalimit, si “Dasma” apo “Shporta e nuses”. Këto lojëra nuk ishin vetëm forma zbavitjeje, por bartnin funksione të qarta socializuese, edukative dhe rituale. Një element i pandashëm i lojërave ishte veshja tradicionale, që jo vetëm pasqyronte përkatësinë krahinore, por shërbente edhe si simbol i identitetit kulturor. Roli gjinor reflektohej qartazi në ndarjen e lojërave: djemtë shpesh merrnin pjesë në lojëra më fizike dhe dinamike, ndërsa vajzat në lojëra më të buta, shpesh me karakter estetik ose të lidhur me jetën shtëpiake. Lojërat shoqëroheshin nga këngë popullore, thirrje ritmike dhe valle që i jepnin atyre një dimension performativ. Këto elementë ishin pjesë e kulturës gojore, të trashëguara brez pas brezi, dhe shpesh përmbanin tekste me karakter edukativ ose humoristik. Këngët që shoqëronin lojërat ndihmonin gjithashtu në strukturimin e ritmit dhe rregullave të lojës. Nëpërmjet këtyre elementeve, lojërat popullore shfaqen si një formë e pasur dhe e shumëdimensionale e trashëgimisë kulturore, që meriton të ruhet dhe të dokumentohet me kujdes në të gjitha nivelet.

KAPITULLI VIII

LOJËRAT SI MJET EDUKIMI DHE ARGËTIMI

Gjatë periudhës së festivaleve, lojërat popullore u integruan në jetën institucionale të vendit. Ato u praktikuan në mënyrë të organizuar në shkolla fillore dhe të mesme si pjesë e edukimit fizik, por edhe në kooperativa bujqësore dhe njësi pune. Lojërat shërbenin për të zhvilluar aftësi fizike, për të forcuar ndjenjën e përkatësisë dhe për të ruajtur elementët e kulturës tradicionale. Lojërat popullore shkonin përtej aspektit fizik. Ato përçonin vlera si ndershmëria, guximi, bashkëpunimi dhe respekti për rregullat e grupit. Në shumë raste, loja ishte një formë edukimi shpirtëror dhe emocional, duke nxitur empatinë, durimin dhe frymën komunitare. Pjesëmarrës të ndryshëm në festivale kujtojnë me nostalgji emocionet dhe përfshirjen që krijojnë këto aktivitete. Një ish-mësuese nga Lushnja kujton: “I mblidhnim fëmijët në fushë dhe i mësonim lojën ‘Qorrin’. Ishte më shumë se një lojë, ishte një mënyrë për të mësuar dëgjimin dhe bashkëpunimin.” Një tjetër dëshmitar nga Peshkopia thekson se: “Në fshatin tonë, përgatitjet për festivalin ishin si një festë. Për një muaj harroheshin hallet dhe bashkoheshim për lojën ‘Kalaja dibrance’ që e kemi trashëguar nga të parët.” Këto dëshmi vërtetojnë se lojërat popullore ishin një mjet i fuqishëm edukimi, që ndikonte thellësisht në zhvillimin social e kulturor të komuniteteve.

KAPITULLI IX

VLERËSIME DHE REFLEKTIME BASHKËKOHORE

Për shumë prej atyre që kanë marrë pjesë në festivalet kombëtare të lojërave popullore, kujtimet mbeten të gjalla dhe të lidhura me emocione pozitive. Shumë prej ish-pjesëmarrësve i përshkruajnë si ngjarje të rralla që afronin komunitetin, nxisin krenarinë lokale dhe krijojnë mundësi për afirmim kulturor. Në mjedise rurale, lojërat që dikur ishin pjesë e festivaleve vazhdojnë të kujtohen në forma spontane në festa familjare apo ngjarje komunitare. Megjithatë, përballë ndryshimeve të ritmit të jetës dhe emigrimit, rrezikohet zbehja e praktikimit të tyre të rregullt. Përpjekje të ndryshme në disa bashki kanë filluar të rikthejnë vëmendjen ndaj lojërave popullore përmes festivaleve kulturore, aktiviteteve shkollore dhe nismave të shoqërisë civile. Këto iniciativa tregojnë potencialin që lojërat popullore kanë për të ndërtuar ura mes brezave dhe për të rikthyer vlera që shpesh harrohen. Një qasje moderne do të kërkonte integrimin e këtyre lojërave në edukimin kulturor, turizmin lokal dhe programet e trashëgimisë jo-materiale, duke i përshtatur me kohën dhe teknologjinë, por pa humbur autenticitetin e tyre.

Rekomandime për ruajtjen e kësaj trashëgimie

- Krijimi i arkivave digjitale me përshkrime dhe video të lojërave popullore.
- Integrimi i temës së lojërave në programet shkollore të edukimit qytetar dhe kulturor.
- Organizimi periodik i festivaleve lokale dhe kombëtare me fokus të veçantë tek lojërat popullore.
- Nxitja e bashkëpunimit me institucionet e trashëgimisë kulturore për përfshirjen e lojërave popullore në listat e mbrojtjes kombëtare dhe ndërkombëtare.

Trashëgimia e lojërave popullore nuk është vetëm një relike e së kaluarës. Ajo përfaqëson një mundësi reale për të ndërtuar një lidhje më të fortë me rrënjët kulturore dhe për të ushqyer ndjenjën e bashkësisë në të ardhmen.

Aneksi

Aneksi I

TABELA PËRMBLEDHËSE E FESTIVALEVE KOMBËTARE (1971–1985)

Nr	Viti	Qytetet mikpritëse	Pjesëmarrja	Fituesit kryesorë	Referenca
1	1971	Lushnjë, Peshkopi, Përmet	Rrethe për zonë	Lushnjë, Tiranë, Durrës	Sporti Popullor, 14.9.1971
2	1973	Lezhë, Skrapar, Librazhd, Krujë	Pjesëmarrje masive	Dibër, Librazhd, Lushnjë	Sporti Popullor, 24.7.1973, 27.11.1973
3	1979	Berat, Peshkopi, Libohovë	Përfshirje e gjërë	Gramsh, Lezhë, Tiranë	Sporti Popullor, prill–korrik 1979
4	1981	Shkodër	26 rrethe	–	Bellova, 1986
5	1985	Në të gjithë vendin	Mbi 3000 pjesëmarrës	Tiranë, Fieri, Tropojë	Sporti Popullor, 9–15.9.1985

Aneksi II

LOJËRAT MË TË PËRFAQËSUARA SIPAS RRETHEVE

Loja	Qytetet/Rrethet	Tipologjia
Rrëmbimi i flamurit	Tiranë, Lushnjë, Krujë	Simbolike, konkurruese
Breshka	Durrës, Pogradec	Strategjike, qetësuese
Kala dibrance	Dibër, Përmet	Simbolike, grupore
Krraba	Skrapar, Berat	Forcë fizike
Symbyllazi	Tiranë, Tropojë	Strategjike, e fshehtë

Aneksi III

TABELA PERMBLEDHESE E FESTIVALE KOMBËTARE

Festivali i Parë Kombëtar (1971):

- Vendndodhja: Lushnjë, Peshkopi, Përmet
- Numri i rretheve pjesëmarrëse: 26
- Lojërat më të dalluara: “Bat-bat”, “Kikizash”, “Kala dibrance”, “Rrëmbimi i flamurit”, “Zinon”, “Kucedra”
 - Fituesit kryesorë: Peshkopi (veriu), Përmet (jugu), Lushnjë (qendra)

Festivali i Dytë Kombëtar (1973):

- Vendndodhja: Lezhë, Skrapar, Librazhd, Krujë
- Numri i rretheve pjesëmarrëse: 30
- Lojërat më të dalluara: “Erthi minorthi”, “Çobani”, “Pat pat”, “Gabërra”, “Symbyllurazi”
 - Fituesit kryesorë: Dibra, Librazhdi, Lushnja

Festivali i Tretë Kombëtar (1979):

- Vendndodhja: Berat, Peshkopi, Libohovë
- Numri i rretheve pjesëmarrëse: mbi 30
- Lojërat më të dalluara: “Tërheqja e kërrabës”, “Maçoku e gardalinat”, “Goditje në shenjë”, “Ruajtja e kalasë”
- Fituesit kryesorë: Ekiye nga Dibra, Vlora dhe Lezha
Festivali i Katërt Kombëtar (1981):
- Vendndodhja: Shkodër
- Numri i rretheve pjesëmarrëse: 26
- Lojërat më të dalluara: “Pishpiriku”, “Lodra e gunës”, “Rrëshqitja e trungut”
- Fituesit kryesorë: Dibra, Puka, Elbasani
Festivali i Pestë Kombëtar (1985):
- Vendndodhja: Në të gjitha rrethet (organizim kombëtar)
- Numri i pjesëmarrësve: rreth 3,000
- Lojërat më të dalluara: “Kalaja dibrance”, “Qorrin”, “Krraba”, “Dhelpira e çalë”
- Rrethe të vlerësuara: Dibra, Lushnja, Tepelena, Kolonja

Aneksi IV

TABELË E PJESËMARRËSVE, FITUESVE DHE LOJËRAVE

Viti	Vendndodhja	Rrethe pjesëmarrëse	Lojërat më të dalluara	Fituesit kryesorë
1971	Lushnjë, Peshkopi, Përmet	26	Bat-bat, Kikizash, Kala dibrance, Rrëmbimi i flamurit, Zinon, Kucedra	Peshkopi, Përmet, Lushnjë
1973	Lezhë, Skrapar, Librazhd, Krujë	30	Erthi minorthi, Çobani, Pat pat, Gabërra, Symbyllurazi	Dibra, Librazhdi, Lushnja
1979	Berat, Peshkopi, Libohovë	mbi 30	Tërheqja e kërrabës, Maçoku e gardalinat, Goditje në shenjë, Ruajtja e kalasë	Dibra, Vlora, Lezha
1981	Shkodër	26	Pishpiriku, Lodra e gunës, Rrëshqitja e trungut	Dibra, Puka, Elbasani
1985	Në të gjitha rrethet	rrëth 3,000 pjesëmarrës	Kalaja dibrance, Qorrin, Krraba, Dhëlptra e çalë	Dibra, Lushnja, Tepelena, Kolonja

Aneks V

**TABELË PËRFAQËSUESE E RRETHEVE DHE LOJËRAVE
(SIPAS FESTIVALEVE)**

Rrethi	Loja përfaqësuese	Festivalet
Dibër	Kala dibrance	1971, 1973, 1979, 1985
Lushnjë	Rrëmbimi i flamurit	1971, 1973
Kolonjë	Kucedra	1971
Peshkopi	Shpatulla, Orle	1971, 1979
Përmet	Rrëzimi i krrabës	1971
Kukës	Deshët, Çobani	1973
Krujë	Erthi minorthi	1973
Librazhd	Lojëra të larmishme krahinore	1973
Shkodër	Pishpiriku	1981
Elbasan	Lodra e gunës	1981
Pukë	Rrëshqitja e trungut	1981
Tepelenë	Lojëra të trashëguara lokale	1985
Sarandë	Lojëra simbolike komunitare	1985

Aneks VI

**LOJËRAT E PËRMENDURA NË FESTIVALET KOMBËTARE
(1971–1985)**

“Tërheqja e litarit” “Rrëmbimi i flamurit” “Ndërrimi i vendit”
“Hovas me të shtuar” “Hodha një letër në postë” “Bat-bat”
“Shaluarthi” “Laraskash” “Strofka e skiles” “Shirja në lëmë”
“Bleta” “Breshka” “Kikizash” “Kala dibrance” “Shpatulla” “Cila
është më e fortë?” “Rrasash” “Kush i merr qeleshën me dhëmbë”
“Ruajtja e kësules” “Kali kalorësi” “Bajrak-flamuri” “Shtiza e litari
i gjatë” “Orle (gjuajtje në shenjë)” “Ruajtja e çardakut” “Bajrakas”
“Rrëzimi i krrabës” “Rrëzimi i pllakave” “Zinon” “Doke” “Kucedra”
“Erthi minorthi” “Çobani” “Pat pat” “Cinglat” “Pellembethi”
“Deshët” “Top kaluar” “Ban usta si ban baba” “Symbyllurazi”
“Gabrrën” “Bufi, kllaçka e zogjtë” “Dhelpra e çalë” “Dhite e egra”
“Krraba” “Doçe” “Marrja e qeleshës” “Suta” “Kumbullo” “Horthi-
kalorthi” “Punë mbi vegjë” “Maçoku dhe gardalinat” “Këmbora
në shenjë” “Goditja e postiqes” “Goditja në shenjë” “Ndeshje
me shpata” “Hutini” “Shilarthi në breza” “Çap-çap” “Qendisja
e flamurit” “Vallja e gunave” “Furka” “Stafeta me lule” “Me t’u
pjekur lakrori” “Loja e mullisit” “Dale se të zura zog” “Mbushja e
ujit në pus” “40 vjet PPSH” “Hajde të mësosh, mor budalla”

Aneks VII

**LOJËRAT E PËRMENDURA NË FESTIVALET KOMBËTARE
(1971–1985)**

Nr.	Emri i lojës	Tipi/veçantia kryesore	Rrethi/Krahina përfaqësuese
1	“40 vjet PPSH”	Patriotike, festive	Elbasan
2	“Bajrak-flamuri”	Traditë dhe simbolikë kombëtare	Shkodër
3	“Bajrakas”	Gara me karakter simbolik	Tropojë
4	“Ban usta si ban baba”	Humore, edukative	Lezhë, Tiranë
5	“Bat-bat”	Reaktive, fëmijë	Lushnje
6	“Bleta”	Shkathtësi, simbolizëm	Tiranë, Vlorë
7	“Breshka”	Fuqi, qëndresë	Shkodër, Pogradec
8	“Bufi, kllloçka e zogjtë”	Imagjinative, edukative	Lushnje
9	“Çap-çap”	Lojë me kërcime dhe profesion	Fier
10	“Çobani”	Tematikë baritore	Pukë
11	“Cila është më e fortë?”	Krahasuese, për vajza	Peshkopi
12	“Cinglat”	Ritmike dhe e shpejtë	Sarandë
13	“Dale se të zura zog”	Gara në grup	Kolonjë
14	“Deshët”	Gara force	Kukës

15	“Dhëpra e çalë”	Humoristike, me grup vajzash	Berat
16	“Doke”	Lojë me koreografi	Berat
17	“Doçe”	Koreografi për vajza	Librazhd
18	“Erthi minorthi”	Tradicionale	Krujë
19	“Furka”	Lidhje me jetën rurale	Gjirokastër
20	“Gabrrën”	Reaktive, garuese	Pogradec
21	“Goditja e postiqes”	Me top	Durrës
22	“Goditja në shenjë”	Me shkop ose gur	Libohovë
23	“Hajde të mësosh, mor budalla”	Satirike, edukative	Dibër
24	“Hodh një letër në postë”	Ritmike dhe muzikore	Lushnje
25	“Horthi-kalorthi”	Gara në grup	Gramsh
26	“Hovas me të shtuar”	Atletike, për djem	Elbasan
27	“Hutini”	Reaktive, me qëllim edukativ	Tiranë
28	“Kala dibrance”	Simbolikë, ndërtim piramide njerëzore	Dibër, Kolonjë
29	“Kali kalorësi”	Gara për fëmijë	Kukës
30	“Këmbora në shenjë”	Gara precize	Lushnje
31	“Kikizash”	Gara me vrapim	Gramsh, Përmet
32	“Krraba”	Gara me goditje në shenjë	Skrapar, Berat, Gramsh

33	“Kucedra”	Mitologjike, dramatike	Kolonjë
34	“Kumbullo”	Koreografike, vajzash	Gramsh
35	“Kush i merr qeleshën me dhëmbë”	Reaktive, humoristike	Peshkopi
36	“Laraskash”	Koreografike	Fier
37	“Loja e mullisit”	Humoristike, shkathtësi	Tiranë
38	“Maçoku dhe gardalinat”	Ndjenjë prindërore, për fëmijë	Lushnje
39	“Marrja e qeleshes”	Reaktive, e shpejtë	Tropojë
40	“Mbushja e ujit në pus”	Simbolikë e fuqisë së grave	Mirditë
41	“Me t’u pjekur lakrori”	Koreografike, popullore	Korçë
42	“Ndërrimi i vendit”	Lojë për vajza	Elbasan
43	“Ndeshje me shpata”	Improvizim luftarak	Libohovë
44	“Orle (gjuajtje në shenjë)”	Gara e saktësisë	Tropojë
45	“Pat pat”	Ritmike dhe me humor	Mirditë
46	“Pellembethi”	Tradicionale	Burrel
47	“Punë mbi vegjë”	Simbolike për jetën rurale	Durrës
48	“Qendisja e flamurit”	Simbolikë patriotike për fëmijë	Fier

49	“Rrasash”	Gara e qëndrueshmërisë	Peshkopi
50	“Ruajtja e çardakut”	Loja strategjike	Tropojë
51	“Ruajtja e kalasë”	Mbrojtje simbolike	Gjirokastrë
52	“Ruajtja e kësules”	Loja mbrojtëse	Kukës
53	“Rrëmbimi i flamurit”	Gara mes dy skuadrave	Gramsh
54	“Rrëzimi i krrabës”	Gara me shkopinj	Përmet
55	“Rrëzimi i pllakave”	Gara me goditje	Përmet
56	“Shaluarthi”	Koreografike	Fier
57	“Shilarthi në breza”	Brez pas brezi	Fier
58	“Shirja në lëmë”	Simulim i punës bujqësore	Durrës
59	“Shpatulla”	Gara fizike	Peshkopi
60	“Stafeta me lule”	Koreografi kolektive	Gjirokastrë
61	“Strofka e skiles”	Loja humoristike	Durrës
62	“Suta”	Loja për të rinj	Gramsh
63	“Symbyllurazi”	Loja e verbuar	Pogradec
64	“Top kaluar”	Gara me top	Lezhë
65	“Tërheqja e litarit”	Gara klasike	Gramsh
66	“Vallja e gunave”	Simbolikë dhe koreografi	Fier
67	“Zinon”	Koreografi me rregull	Korçë

Aneks VIII.

LOJËRAT MË TË SHPESHTA SIPAS ZONAVE

Zona	Lojëra përfaqësuese	Vlerësim për trashëgiminë lokale
Veriu	“Kala dibrance”, “Çobani”, “Deshët”, “Ruajtja e kësules”	Ritet e qëndresës dhe ndërtimit simbolik
Qendra	“Bat-bat”, “Rrëmbimi i flamurit”, “Kikizash”	Loja si formë edukimi fizik dhe grupor
Jugu	“Krraba”, “Doke”, “Qendisja e flamurit”, “Vallja e gunave”	Loja si pasqyrim i ritit, festës dhe punës

Aneks IX.

LOJËRAT MË TË PËRMENDURA NË MË SHUMË SE NJË FESTIVAL

Emri i lojës	Tipari kryesor	Përdorimi sot	Nivelet e përshtatshme për moshat
“Kala dibrance”	Ndërtim simbolik	Gara fizike në grup	10–18 vjeç
“Krraba”	Goditje në shenjë	Gara kampi & skuadra	9+
“Bat-bat”	Reaktive, humoristike	Aktivitet në oborr/shkollë	7–12 vjeç

Aneks X.

LOJËRAT ME KARAKTER EDUKATIV PËR SHKOLLA:

Lojë	Çfarë edukon	E përshtatshme për	Sugjerim për integrim
“Ban usta si ban baba”	Imitim, reflektim etik	Klasat 5–9	Debat tematik ose interpretim skenik
“Hodh një letër në postë”	Ritëm, koordinim grupi	Klasat 1–4	Lojë me rregulla të kënduara
“Bufi, klooçka e zogjtë”	Loja roli, kujdesi ndaj tjetrit	Kamp veror – fëmijë	Animacion me lodra ose maska

Aneks XI.

LOJËRAT MË SPEKTAKOLARE PËR NGJARJE PUBLIKE

Lojë	Atraktivitet vizual	Ku mund të zhvillohet	Element i shtuar skenik
“Stafeta me lule”	Koreografi dhe ndjenjë komuniteti	Festivale, parada	Kostume lulesh dhe muzikë popullore
“Vallja e gunave”	Simbolikë dhe performancë	Teatri, ekspozita	Zëra të incizuar ose narracion
“Me t’u pjekur lakrori”	Rituale kombëtare	Festa tradicionale	Rikrijim simbolik i tryezës së festës

Aneks XII

**SI TË PËRDORIM LOJËRAT POPULLORE NË JETËN
AKTUALE:**

Mjedisi i zbatimit	Shembuj konkretë të përdorimit	Objektiv
Shkolla	Ditë loje, aktivitete për zhvillim motorik dhe bashkëpunim	Edukim përmes lojës
Qendra komunitare	Festival lokal, turne lojërash, rikthim i ditëve të vjetra	Bashkëjetesë ndërbrezash
Platforma digjitale	Video demonstrative, sfida në TikTok, lojëra të animuara	Zgjerim i aksesit kulturor
Muze / Ekspozita	Kënd interaktiv, vegla tradicionale, shfaqje e dokumentarizuar	Ndërlidhje me trashëgiminë

Aneks XIII

PËRMBLEDHJE KRYESORE SIPAS FESTIVALEVE

Viti	Vendi kryesor(i)	Zonat e përfshira	Numri i rretheve	Vlera e veçantë historike
1971	Lushnjë, Peshkopi, Përmet	Qendrore, Veriore, Jug	27	Festivali i parë kombëtar
1973	Lezhë, Skrapar, Librazhd, Krujë	Të gjitha krahinat	30+	Masivizim dhe ndarje gjeografike të organizuar
1979	Berat, Peshkopi, Libohovë	Pjesë e Spartakiadës	40+	Lidhje me edukimin patriotik dhe fizik
1981	Shkodër	Të 26 rrethet	26	Organizimi më i strukturuar dhe ceremonial
1985	Gjithë vendi (me finale të shumta)	Të gjitha	Të gjitha	Masivizim maksimal, çdo qytet dhe fshat

Aneks XIV.
PJESËMARRJE DHE ORGANIZIM

Viti	Pjesëmarrës totalë	Format e pjesëmarrjes	Organizatorët kryesorë
1971	~1,000	Parakalime dhe ekiye rajonale	BRPSH, BFSSH, gazeta Sporti Popullor
1973	~1,500	Takime zonale dhe finale kombëtare	Komitetet e fizkulturës në bashkëpunim me rrethet
1979	2,000+	Etapa për çdo zonë (Berat- Libohovë)	Spartakiada Kombëtare, organizime masive
1981	438 përfaqësues	Nga 10,000 të përzgjedhur	Juria kombëtare, komisione artistike e shkencore
1985	3000+ vetëm në finalet	Çdo fshat, shkollë dhe qytet	Komitetet lokale + rrjete fizkulturore kombëtare

Aneks XV.

**KARAKTERISTIKAT EDUKATIVE
DHE KULTURORE SIPAS VITEVE**

Viti	Lidhje me edukimin	Përfshirja gjinore	Elementet kulturore të theksuara
1971	Po (edukim fizik dhe moral)	Femra dhe meshkuj	Loja si virtyt dhe pasqyrim i traditës
1973	Po	Të dyja gjinitë	Loja si identitet krahinor dhe bashkim kombëtar
1979	Po (me tone patriotike)	Të dyja gjinitë	Folklor, rite bujqësore, gara fizike
1981	Po (theks i veçantë)	Për herë të parë ndarje djem/vajza	Estetikë, edukim, spektakël
1985	Po (pjesë e shkollave)	Shumë përfshirje	Loja si aktivitet komunitar dhe qytetar

Referencat

- “Sporti Popullor”, 14.09.1971, f. 2.
- “Sporti Popullor”, 24.07.1973, f. 3.
- “Sporti Popullor”, 27.11.1973, f. 1.
- “Sporti Popullor”, 10.04.1979.
- “Sporti Popullor”, 12.06.1979.
- “Sporti Popullor”, 24.07.1979.
- “Sporti Popullor”, 9–15.09.1985.
- Bellova, I. (1986). *Lojërat popullore të epokës së partisë*. Simpoziumi II Kombëtar i Lojërave Popullore, fq. 16–26.

CIP Katalogimi në botim BK Tiranë
Shoqata Shqiptare e Shkencave Sportive
Festivalet kombëtare të lojërave popullore në Shqipëri :
(1985–1971) / Shoqata Shqiptare e Shkencave Sportive . -
Tiranë : Botimet 2 F, 2025.
118 f. ; 20*14.5 cm.
ISBN 9789928485335
1.Lojëra popullore shqiptare 2.Festivale 3.Historia
1985/1971» (496.5)394.3»

NATIONAL
FOLK GAMES
FESTIVALS
IN ALBANIA
(1971–1985)

Title: National Folk Games Festivals in Albania
(1971–1985)

Design and layout: Erzen Pashaj

Albanian Sport Science Association (ASSA)

First Edition, Tirana 2025

ISBN 978-9928-485-33-5

© All rights reserved.

No part of this book may be copied or reproduced in whole
without the prior permission of the publisher.

Table of contents

Summary	65
Copyright Notice	67
About Albanian Sports Science Association (ASSA)	69
Introduction	71
CHAPTER 1	
Historical and Institutional Framework	73
CHAPTER 2	
The First National Festival (1971)	74
CHAPTER 3	
The Second National Festival (1973)	78
CHAPTER 4	
The Third National Festival (1979)	82
CHAPTER 5	
The Fourth National Festival (1981)	86
CHAPTER 6	
The Fifth National Festival (1985)	90

CHAPTER 7	
Folk Games as Cultural Heritage	93
CHAPTER 8	
Games as a Tool for Education and Entertainment	94
CHAPTER 9	
Contemporary Reflections and Evaluations	96
Annexes	98

Summary

This publication presents, for the first time to the public, a complete and documented history of the National Folk Games Festivals in Albania during the years 1971–1985—one of the most significant efforts to institutionalize intangible cultural heritage through sport and folklore. Based on archival documents preserved for decades and prepared by a group of researchers from the Albanian Sports Science Association (ASSA), this book includes detailed descriptions of each festival, games by region, cultural and educational analyses, and contemporary evaluations of their role in preserving national identity.

The book's structure divides the material into thematic and historical chapters, enriched with reference tables and a glossary of folk games. The document represents not only a step towards reviving tradition but also a new interdisciplinary research model for studies on physical culture and Albanian popular heritage.

Copyright Notice

This work was carried out by the Albanian Sports Science Association (ASSA) in collaboration with a group of researchers in this field: Juel Jarani, Florian Muca, Kliton Muca, Ilir Dojka, Afrim Bilali, Gentjan Muca, Andi Miraku, Anisa Nurja, among others. The main sources used include sports newspapers and periodicals of the time, preserved and accessible through the “ASSA e-Library” archive. All primary references are integrated into each chapter of the book.

About Albanian Sports Science Association (ASSA)

“Connect community through physical activity and sports”

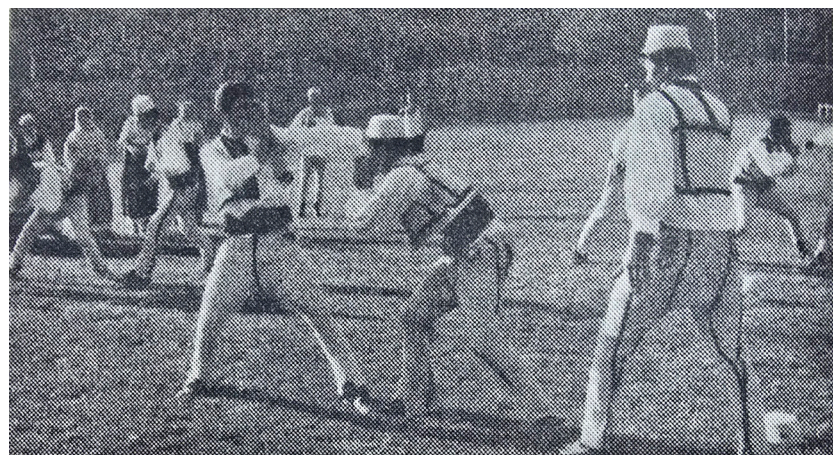
Our strategy is to connect, cooperate and collaborate with many partners that play a key role in the community that promote health, physical activity and sports.

www.assa.al

ASSA evolved from innovative ideas of dedicated sports science students. The organization was established in 2012 and registered as an NGO in the Republic of Albania located in Tirana. ASSA believes that human relationships are powerful, and interaction with each other are the foundation for change in creating a viable community that can bring positive and significant outcomes nationwide through physical activity and sports. Our goal is to establish relationships based on trust, understanding and shared values regardless of racial, ethnic, or socio-economic status.

The ASSA provides opportunities through scientific information that will improve the quality of sport training and a healthy active lifestyle in all age groups. We encourage the incentives of youth to be a driving force of ideas who can further contribute to our activities and projects.

ASSA is always open to partnerships with major research funding bodies, academies, universities, regulators, NGO's, healthcare, sports participants and others willing to participate and promote sports, physical education, physical activity and health.

Introduction

This material aims to document and objectively analyze one of the most significant initiatives of our cultural heritage: the national festivals of folk games in Albania during the years 1971–1985. Through a review of official sources and direct evidence, it addresses the way in which these festivals were developed, what impact they had on social life and how they contributed to the preservation of traditional games. Folk games are not simply forms of entertainment. They carry important educational, social and cultural values. In the absence of systematic documentation, there is a risk that these forms of oral and physical heritage will disappear. This book is dedicated to preserving the collective memory of a specific period, where traditional games were treated with institutional attention. The work is based on the analysis of written sources: newspapers of the time (mainly “Sporti Popullor”), institutional reports, Testimonies of participants and first-hand reports have also been used. The text has been edited to avoid any references with ideological or propagandistic overtones.

This material is an invitation to understand the process of discovery and re-evaluation of a heritage left silent for decades. Folk games festivals are not simply a series of cultural activities; they represent a living archive of Albanian society in the 1970s and 1980s – a reflection of the way communities expressed themselves through play, coexistence and competition. For more than three decades, these activities remained closed in the reports of institutions, in the pages of the newspaper “Sporti Popullor”, in the albums of the participating groups and in the

memory of the individuals who experienced them. No one had previously undertaken a systematic effort to bring them to light, to collect them and to analyze them as a whole that has value for the national cultural heritage.

This research enterprise, carried out by the Albanian Association of Sports Sciences (ASSA), is the fruit of hundreds of hours of work in archives, interviews with participants of that time, review of original documents and comparison with other ethnographic sources. It has been proven that behind every game, every photograph and every group of participants, a story is hidden – of a community, a region, an entire generation that believed that even the game is a form of nation-building.

For the reader, this information is a reminder: many cultural treasures are not hidden far away – they are in dusty files, in the memory of silent people, in the pages of newspapers that are rarely opened. Our task is to listen to the archives that speak. This book is a testament to how archives, when read with dedication, can become inspiration for today.

CHAPTER I

Historical and Institutional Framework

Initiative for folk festivals in the early 1970s

After a long period during which folk games had been largely forgotten, the early 1970s marked a revival of interest in them, within a broader policy aimed at increasing the physical and cultural engagement of youth. In 1971, the First National Festival was organized with the aim of reviving traditional games across the country. The institutions responsible for organizing and supporting the festivals were the Central Committee of the BRPSH, the General Council of the BFSSH, and local committees for physical culture. They mobilized human and material resources to organize activities on both national and local levels. The festivals served as a platform to showcase the diversity of games from different districts, to encourage mass participation, and to promote values such as cooperation, resilience, courage, and creativity. They were held in a competitive spirit, but also carried an educational and communal character, strengthening the sense of belonging and preserving heritage.

Reference:

“Sporti Popullor”, 14.09.1971, p. 2.

Bellova, I. (1986). Folk Games of the Party Era. Second National Symposium on Folk Games, pp. 16–26.

CHAPTER II

The First National Festival (1971)

- September 11–19, 1971 – The birth of a national tradition
- Cities: Lushnjë, Peshkopi, Përmet
- Winners: Lushnja, Tirana, Durrës
- Most popular game: “Rrëmbimi i flamurit”

The First National Folk Games Festival marked the institutional birth of a new cultural movement in Albania. Organized across three representative areas—Lushnjë (central), Peshkopi (north), and Përmet (south)—the festival showcased the vitality of traditional games as a living expression of community identity and youth participation.

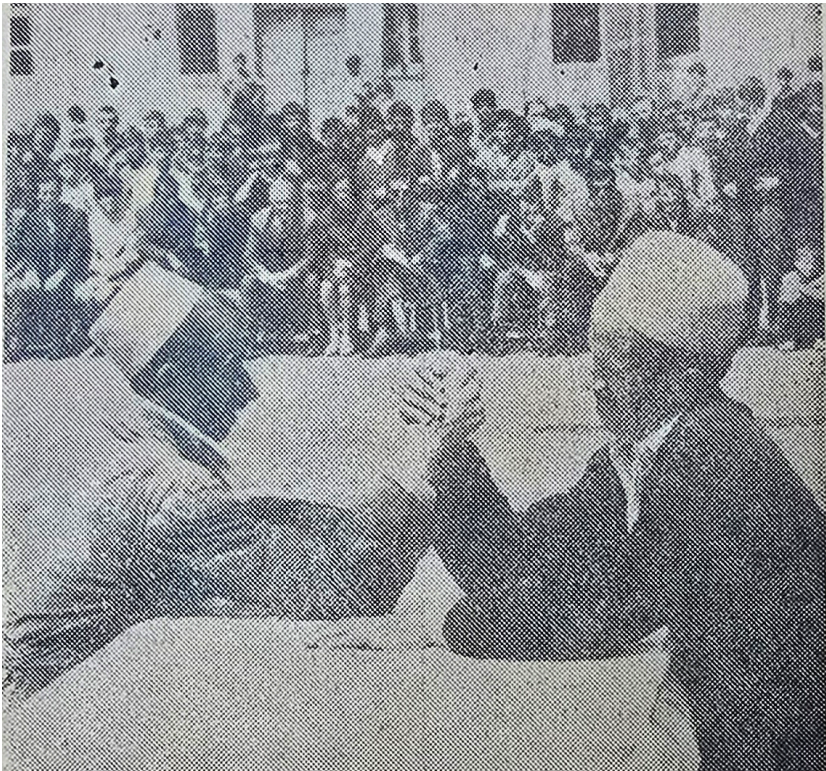
◇ **In Lushnjë (September 11-12, 1971):**

- Participating districts: Lushnjë, Gramsh, Elbasan, Librazhd, Vlorë, Fier, Durrës, Tiranë, Pogradec
- Over 200 young players in traditional costumes competed.
- Notable games: “Tërheqja e litarit”, “Rrëmbimi i flamurit”, “Ndërrim vendi”, “Hovas me të shtuar”, “Bat-bat”, “Strofka e skiles”, “Shirja në lëmë”, “Bleta”, “Breshka”, “Hodha një letër në postë”
- Winners: 1st place – Lushnja, 2nd – Tirana, 3rd – Durrës
- Diplomas awarded to: “Kikizash” (Lushnja), “Strofka e skiles” (Durrës), “Bat-bat” (Lushnja)

◇ **In Peshkopi:**

- Representing northeastern and northern regions (Kukës, Dibër, Shkodër, Tropojë, Mat)
- Games by the elderly: “Përkulja e llërës së krahut”, “Tërheqja e gishtërinjve”
- Notable games: “Kala dibrance”, “Shpatulla”, “Cila është më e fortë?”, “Rrasash”, “Kush ia heq qeleshen shokut?”, “Ruajtja e kësules”, “Kali kalorësi”, “Bajrak-flamuri”, “Shtiza e litari i gjatë”, “Orle”, “Ruajtja e çardakut”, “Bajrakas”
- Educational value: Emphasis on courage, optimism, physical endurance

◇ **In Përmet (September 18–19, 1971):**

- Participating districts: Përmet, Kolonjë, Gjirokastrë, Tepelenë, Sarandë, Berat, Skrapar, Korçë
- Celebratory atmosphere with songs, dances, and traditional performances
- Notable games: “Kikizash”, “Kala dibrance”, “Rrëzimi i krrabës”, “Rrëzimi i pllakave”, “Zinon”, “Doke”, “Kucedra”
- Winners: 1st – Përmet, 2nd – Kolonjë, 3rd – Berat

🌀 **Conclusion:**

The festival demonstrated that folk games serve not only as entertainment but as powerful tools of education, cultural affirmation, and generational cohesion. The multi-regional structure created a foundation for future national events.

References:

- Sporti Popullor. (1971, September 14). In Lushnjë and Peshkopi – The First National Folk Games Festival, p. 2.
- Sporti Popullor. (1971, September 21). Et’hem Bejo: Chief Inspector of Physical Education, p. 1.
- Bellova, I. (1986). Folk Games of the Party Era. Second National Symposium on Folk Games, pp. 16–26.

CHAPTER III

The Second National Festival (1973)

The Second National Folk Games Festival took place in two phases: regional qualifiers and a national final.

♀ Regional centers: Lezhë, Librazhd, Çorovodë

🏆 National Final: Krujë, November 24–25, 1973

◇ **Lezhë (July 21-22, 1973):**

- Participating districts: Lezhë, Krujë, Dibër, Peshkopi, Pukë, Shkodër, Mirditë, Kukës, Sarandë
- Highlight games: “Erthi minorthi” (Krujë), “Kala dibrance” (Dibër), “Çobani” (Pukë), “Pat pat” (Mirditë), “Breshka” (Shkodër), “Cinglat” (Sarandë), “Pellembethi” (Burrel), “Deshët” (Kukës), “Top kaluar”, “Ban usta si ban baba”, “Marrja e flamurëve” (Lezhë)
- Cultural value: Strong community participation, traditional costumes, educational through entertainment
- Winner: Dibër (trophy of the regional festival)

◇ **Librazhd – Central Zone Festival:**

- Participating districts were not all listed but represented central regions
- Public interest was high, especially for traditional games from rural areas
- Winner: Librazhd (first place)

◇ **Çorovodë (Skrapar) – Southern Zone:**

- Participating districts: Skrapar, Vlorë, Berat, Lushnje, Fier
- Games were held over three days in city sports fields
- Winner: Gore Cooperative (Lushnje)

◇ **Krujë – National Final (November 24–25, 1973):**

- Finalist districts: Myzeqe, Dibër, Librazhd, Pogradec, Gramsh, Sarandë, Berat, Lezhë, Lushnjë, Krujë

- Highlight games:

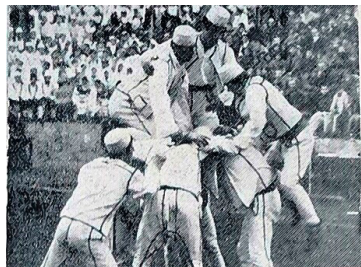
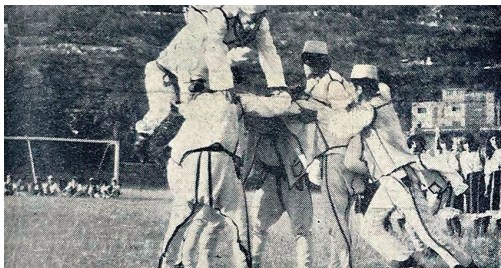
- * “Dhëpra e çalë”, “Dhite e egra” (Berat)
- * “Bufi, kllorça e zogjtë”, “Kala dibrance” (Lushnja)
- * Laraska games (Fier)
- * “Doçe” (Librazhd – girls’ choreography)
- * “Symbyllurazi” (Pogradec – inherited from elder Kamber Hoxha)
- * Games with horses, arrows, fortresses (Krujë)
- * “Kala dibrance” (Dibër – symbolic human pyramid)
- Closing ceremony: Dancing, awards ceremony
- Final winners: 1st – Lushnja, 2nd – Librazhd, 3rd – Krujë

 Festival Evaluation:

The second festival represented a significant step forward. It broadened regional representation, increased game variety, and featured stronger ceremonial organization. Folk games were now recognized not just as folklore but as national sporting and educational tools.

References:

- Sporti Popullor. (1973, July 24). Andon Vane. Preserving Beautiful Traditions – National Folk Games Festivals, p.3.
- Sporti Popullor. (1973, November 27). Baku Gjoni. Folk Sports Celebration in Krujë, p.1.

CHAPTER IV

The Third National Festival (1979)

Organized in the framework of the National Spartakiad commemorating the 35th Anniversary of Liberation

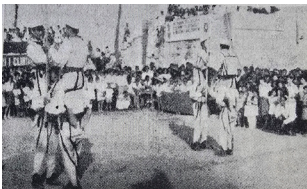
📍 Main locations: Berat, Peshkopi, Libohovë

👥 Participants: Thousands of youth, elders, children, students, cooperativists, soldiers

🎯 Purpose: Promotion of moral, educational, and physical values of Albanian folk heritage

◇ **Berat (June 10, 1979):**

- Districts: Berat, Librazhd, Skrapar, Durrës, Elbasan, Gramsh, Pogradec, Lushnje

- Notable games:

- * “Hedhja e qeleshes” – performed by elders from Kutalli (Berat)
- * “Goditja e postiqes”, “Punë mbi vegjë” (Durrës – Manzë)
- * “Tërheqja e kërrabës” (Elbasan) – test of courage and strength
- * “Maçoku dhe gardalinat”, “Këmbora në shenjë” (Lushnje – Gorë)
- * “Suta”, “Kumbullo”, “Horthi-kalorthi”,
“Symbyllazi” (Gramsh – Sotiraj & Shënmëri)
- * “Breshka” (Pogradec)
- Winners: 1st – Gramsh, 2nd – Elbasan & Berat, 3rd – Lushnje

◇ Peshkopi (June 17, 1979):

- Districts: Krujë, Pukë, Lezhë, Kukës, Shkodër, Tropojë, Mat, Mirditë, Dibër

- Special features:

- * Symbolic relay from an elder to youth
- * Full generational involvement

- Highlight games:

- * “Kali kalorës” (Krujë)
- * “Bën usta si bën babai” (Lezhë) – jury favorite
- * “Kala dibrance” (Dibër – Zërqan)
- * “Delet dhe ujku” (Kukës – Shishtavec)
- Winners: 1st – Lezhë, 2nd – Dibër, 3rd – Krujë

◇ **Libohovë – National Final (July 8, 1979):**

- Districts: Përmet, Kolonjë, Korçë, Fier, Tiranë, Sarandë, Vlorë, Tepelenë, Gjirokastrë
- Festive atmosphere with symbolic torch relay from Berat to Libohovë

- **Notable games:**

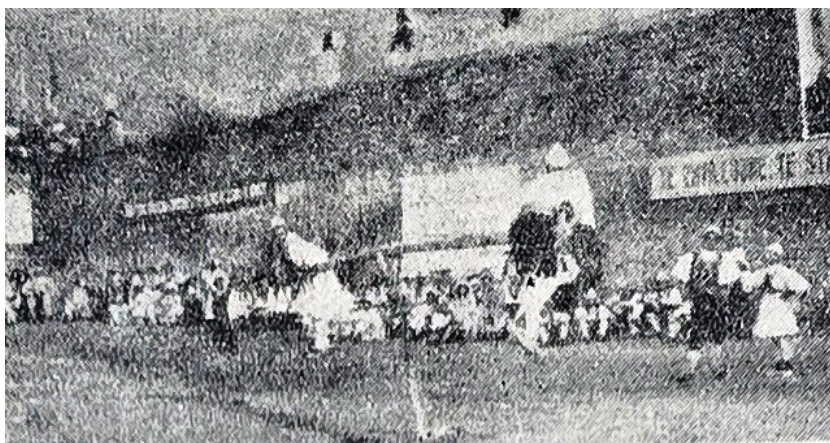
- * “Çikthi” (Korçë)
- * “Bleta”, “Vallja e gunave” (Vlora – Gjorm & Kocul)
- * “Shilarthi në breza”, “Çap-çap”, “Qendisha e flamurit” (Fier – Libofshë)
- * “Hutini”, “Furka”, “Bën usta si bën babai” (Tiranë)
- * “Kërraba” (Përmet)
- * “Loja me top” (girls), “Ruajtja e kalasë” (boys) – Gjirokastrë
- Winners: 1st – Tirana, 2nd – Gjirokastrë, 3rd – Fier, 4th – Vlorë

🌀 **Key Features:**

- Over 3000 participants in zonal finals
- Generational inclusion, from kindergarten children to elders
- Games reflected unity, courage, vigilance
- Criticism: Some districts failed to present new games

☑ **Recommendations:**

- Scientific classification of games
- Inclusion in school curricula
- Scholarly publications and sessions

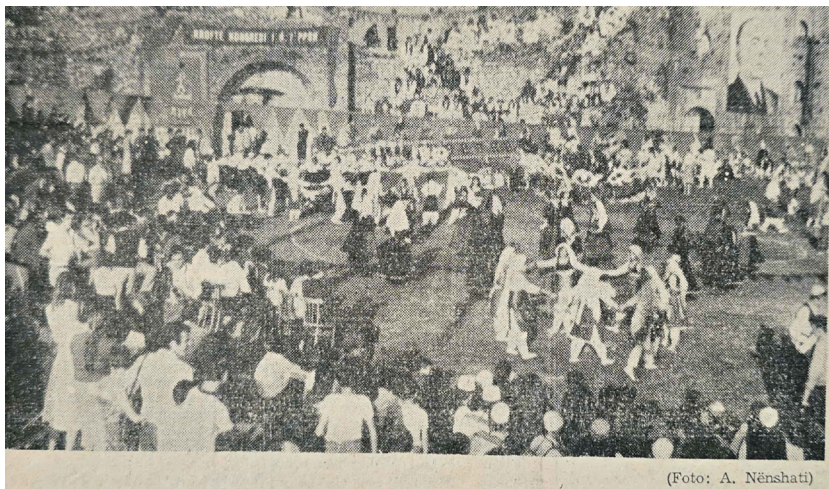
References:

- Sporti Popullor. (1979, April 10). Toward the National Folk Games Festival, p.1
- Sporti Popullor. (1979, June 12). Baku Gjoni. Sports fest in Berat's ancient castle, p.1
- Sporti Popullor. (1979, June 19). A rich tradition with strong content, p.1
- Sporti Popullor. (1979, July 10). Sali Hamzaj. Tradition fest in Libohovë, pp.1 & 4
- Sporti Popullor. (1979, July 24). Folk games – a crucial tool for youth education and development, p.1

CHAPTER V

The Fourth National Festival (1981)

(Foto: A. Nënshati)

Dates: October 9–11, 1981

Host city: Shkodra – Rozafa Castle

Participants: 438 players from all 26 districts

Held in the framework of the 40th anniversary of the Party – a national political-cultural-sporting event

Venue and Atmosphere:

The festival took place at one of the most symbolic heritage sites in Albania: the courtyard of Rozafa Castle. The ceremony opened with the game “Ruajtja e flamurit” by the Shkodra team. The event was accompanied by horsemen, drums, folk songs, and traditional costumes, transforming the city into a cultural mosaic. 1,000 games were preliminarily collected across districts, of which 78 were selected to be performed at the festival.

Most notable games:

- Shkodra:
 - * “Kush e puth traun” (500 years old, from Kastrati)
 - * “Të zotët e shtëpisë” (demonstrative competition)
 - * Concluding game: human pyramid with the national flag
- Tirana:
 - * “Loja e mullisit” – humor, strength, and choreography
 - * “Bën usta si bën babai” – critical satire on laziness
 - * Girls’ game: “Vajzat e shkathta”
- Korçë: “Me t’u pjekur lakrori” – choreography and narrative
- Gjirokastër:
 - * “Stafeta me lule” – lyrical and rhythmic
 - * “Goditja e kërrabës”
- Mirditë: “Mbushja e ujit në pus” –symbolic of effort and determination
- Elbasan: “40 vjet PPSH” – the most festive and symbolic game
- Kukës: “Çobani dhe ujku” – humor and roleplay
- Kolonjë: “Dale se të zura zog” – pursuit and strategy
- Mat: unnamed girls’ game (awarded 1st place)
- Vlorë: “Goditja e kërrabës” – accompanied by Labë songs
- Other participating regions: Dibër (“Hajde të mësosh, mor budalla”), Devoll, Tepelenë, Labëri, Rrafshi i Dukagjinit, Myzeqe, Malësia e Gjakovës – all showcased characteristic regional games

Results and winners:

- Overall:
 - * 1st – Tirana (Festival Flag)
 - * 2nd – Korçë
 - * 3rd – Lushnja
- Girls’ Category:
 - * 1st – Mat
 - * 2nd – Korçë

- * 3rd – Tirana
- Boys' Category:
 - * 1st – Tirana
 - * 2nd – Lushnja
 - * 3rd – Korçë

Comments on organization and values:

- Large-scale event with a wide variety of games and broad generational participation
- Games had educational, entertaining, and patriotic functions
- Praised for dynamism, skill, lyricism, and epic qualities
- Criticism toward poorly prepared districts (e.g., Durrës)
- High evaluation for the technical-artistic preparation of Tirana, Korçë, Elbasan, Mirditë, and Gjirokastër

Summary and significance:

The Fourth Festival in Shkodra marked the peak of the ritualization and nationalization of folk games in Albania. With refined organization, full district representation, and institutional recognition, it was the most complete cultural-sporting manifestation of the 1980s.

Reference:

- Bellova, I. (1986). Folk Games of the Party Era – A Great Treasure of Heritage and National Culture. Second National Symposium on Folk Games, pp. 16–26.

CHAPTER VI

The Fifth National Festival (1985)

Dates: September 9–15, 1985

Hosting centers: Rrëshen, Lezhë, Pukë, Librazhd, Pogradec, Ersekë, Përmet

Participants: Youth from all over Albania

Part of the national calendar of youth sports and cultural events

Format and hosting cities:

The Fifth Festival broke from the tradition of a single central event and was instead organized across multiple regional cities. This decentralized format allowed greater local participation and involvement.

Regional competitions were held in:

- Rrëshen
- Lezhë
- Pukë
- Librazhd
- Pogradec
- Ersekë
- Përmet

Key features of the festival:

- The beauty of traditional costumes and the diversity of regional games made each host city a vibrant cultural hub.
- New games introduced at the festival had educational and dynamic qualities, well received by audiences.
- Many towns turned into spontaneous folkloric performance arenas, using public squares, stadiums, and sports facilities to reflect regional identity.

Highlighted districts and performances:

- Mirdita: Powerful and expressive games praised for preserving tradition
- Librazhd: Stood out for its dynamic and original presentations
- Lezhë: Brought games that strongly emphasized intergenerational bonding and patriotic education

☑ **Evaluation and impact:**

- The festival marked a new step toward democratizing cultural participation, allowing each region to showcase its heritage equally.
- It increased awareness of the richness of folk heritage through broader geographic dissemination.
- It highlighted the importance of continuing such events as a form of youth education and organization.

Reference:

- Sporti Popullor. (1985, September 9–15). Reports from the Fifth National Folk Games Festival.

CHAPTER VII

Folk Games as Cultural Heritage

Folk games in Albania represent a wide spectrum of activities, ranging from physically competitive games such as “Rrëmbimi i flamurit” to symbolic games with initiatory functions or rites of passage, such as “Dasma” or “Shporta e nuses”. These games were not just forms of entertainment but carried clear socializing, educational, and ritual roles.

An inseparable element of the games was traditional clothing, which not only reflected regional identity but also served as a cultural symbol. Gender roles were clearly reflected in the division of games: boys often participated in more physical and dynamic games, while girls took part in gentler ones, often with an aesthetic nature or related to household life.

Folk games were accompanied by popular songs, rhythmic chants, and dances that gave them a performative dimension. These elements were part of oral culture, passed down through generations, often containing educational or humorous content. The songs that accompanied the games also helped structure the rhythm and rules of play.

Through these features, folk games emerge as a rich and multidimensional form of cultural heritage, one that deserves careful preservation and documentation at all levels.

CHAPTER VIII

Games as a Tool for Education and Entertainment

During the festival years, folk games were integrated into the institutional life of the country. They were practiced in an organized manner in primary and secondary schools as part of physical education, but also in agricultural cooperatives and workplaces.

The games served to develop physical skills, strengthen the sense of belonging, and preserve elements of traditional culture. Folk games went beyond the physical aspect. They conveyed values such as honesty, courage, cooperation, and respect for group rules.

In many cases, the game was a form of spiritual and emotional education, fostering empathy, patience, and community spirit. Various participants recall the emotions and engagement that these activities created:

A former teacher from Lushnja recalls: “We used to gather the children in the field and teach them the game ‘Qorrin’. It was more than a game—it was a way to teach listening and cooperation.”

Another testimony from Peshkopia states: “In our village, preparations for the festival were like a celebration. For a month, we forgot our worries and united through the game ‘Kalaja dibrance’, which we inherited from our elders.”

These accounts confirm that folk games were a powerful educational tool, deeply impacting the social and cultural development of communities.

CHAPTER IX

Contemporary Reflections and Evaluations

For many of those who participated in the national folk games festivals, the memories remain vivid and associated with positive emotions. Many former participants describe them as rare events that brought communities together, fueled local pride, and created opportunities for cultural affirmation.

In rural areas, the games once part of the festivals are still occasionally remembered and revived spontaneously during family celebrations or community events. However, in the face of changing life rhythms and migration, there is a risk of diminishing regular practice.

Various efforts in several municipalities have started to bring attention back to folk games through cultural festivals, school activities, and civil society initiatives. These efforts reveal the potential of folk games to build bridges across generations and revive values that are often forgotten.

A modern approach would require integrating these games into cultural education, local tourism, and intangible heritage programs—adapting them to contemporary times and technologies while preserving their authenticity.

Recommendations for preserving this heritage:

- Creation of digital archives with descriptions and videos of folk games
- Integration of games into school curricula on civic and cultural education
- Periodic organization of local and national festivals focusing on folk games
- Promotion of cooperation with heritage institutions to include folk games in national and international protection lists

The heritage of folk games is not merely a relic of the past. It represents a real opportunity to build a stronger connection with cultural roots and to nourish a sense of community for the future.

Annexes

The annexes contain summaries, statistical tables, representative games by region, educational recommendations, and methods for integrating folk games into contemporary life and education. These annexes support the main chapters and provide additional data, practical applications, and regional insights crucial for further research and implementation.

Annex I

**SUMMARY TABLE OF NATIONAL FOLK GAMES
FESTIVALS (1971–1985)**

The following table summarizes key information about each of the five National Folk Games Festivals held in Albania between 1971 and 1985, including host cities, participant representation, primary winners, and source references.

Year	Host Cities	Participation	Main Winners	Reference
1971	Lushnjë, Peshkopi, Përmet	Regional districts	Lushnjë, Tiranë, Durrës	Sporti Popullor, 14.9.1971
1973	Lezhë, Skrapar, Librazhd, Krujë	Mass participation	Dibër, Librazhd, Lushnjë	Sporti Popullor, 24.7.1973, 27.11.1973
1979	Berat, Peshkopi, Libohovë	Wide involvement	Gramsh, Lezhë, Tiranë	Sporti Popullor, April–July 1979
1981	Shkodër	26 districts	—	Bellova, 1986
1985	Nationwide	Over 3000 participants	Tiranë, Fier, Tropojë	Sporti Popullor, 9–15.9.1985

Annex II

REPRESENTATIVE GAMES BY DISTRICTS

This table outlines the most frequently represented folk games from various Albanian districts during the National Folk Games Festivals (1971–1985), along with their typological characteristics.

Game	District(s)	Typology
“Rrëmbimi i flamurit”	Tiranë, Lushnjë, Krujë	Symbolic, competitive
“Breshka”	Durrës, Pogradec	Strategic, calming
“Kala dibrance”	Dibër, Përmet	Symbolic, group-based
“Krraba”	Skrapar, Berat	Physical strength
“Symbyllazi”	Tiranë, Tropojë	Strategic, stealth-based

Annex III

Summary Table by Festival

This annex provides a structured overview of the five National Folk Games Festivals, highlighting locations, number of districts, standout games, and key winners by region.

Festival	Location	No. of Districts	Standout Games	Main Winners
First (1971)	Lushnjë, Peshkopi, Përmet	26	“Bat-bat”, “Kikizash”, “Kala dibrance”, “Rrëmbimi i flamurit”, “Zinon”, “Kucedra”	Peshkopi (North), Përmet (South), Lushnjë (Central)
Second (1973)	Lezhë, Skrapar, Librazhd, Krujë	30	“Erthi minorthi”, “Çobani”, “Pat pat”, “Gabërra”, “Symbyllurazi”	Dibër, Librazhd, Lushnjë
Third (1979)	Berat, Peshkopi, Libohovë	30+	“Tërheqja e kërrabës”, “Maçoku e gardalinat”, “Goditje në shenjë”, “Ruajtja e kalasë”	Dibër, Vlorë, Lezhë
Fourth (1981)	Shkodër	26	“Pishpiriku”, “Lodra e gunës”, “Rrëshqitja e trungut”	Dibër, Pukë, Elbasan
Fifth (1985)	All districts (nationwide)	~3000 participants	“Kalaja dibrance”, “Qorrin”, “Krraba”, “Dhelpra e çalë”	Dibër, Lushnjë, Tepelenë, Kolonjë

Annex IV

Participation, Winners, and Games Table

This table presents a concise comparison of participation levels, representative games, and key winners for each National Folk Games Festival held between 1971 and 1985.

Year	Location	Participating Districts	Standout Games	Main Winners
1971	Lushnjë, Peshkopi, Përmet	26	“Bat-bat”, “Kikizash”, “Kala dibrance”, “Rrëmbimi i flamurit”, “Zinon”, “Kucedra”	Peshkopi, Përmet, Lushnjë
1973	Lezhë, Skrapar, Librazhd, Krujë	30	“Erthi minorthi”, “Çobani”, “Pat pat”, “Gabërra”, “Symbyllurazi”	Dibër, Librazhd, Lushnjë
1979	Berat, Peshkopi, Libohovë	30+	“Tërheqja e kërrabës”, “Maçoku e gardalinat”, “Goditje në shenjë”, “Ruajtja e kalasë”	Dibër, Vlorë, Lezhë
1981	Shkodër	26	“Pishpiriku”, “Lodra e gunës”, “Rrëshqitja e trungut”	Dibër, Pukë, Elbasan
1985	Nationwide	~3000 participants	“Kalaja dibrance”, “Qorrin”, “Krraba”, “Dhëlptra e çalë”	Dibër, Lushnjë, Tepelenë, Kolonjë

Annex V

Representative Districts and Games by Festival

This table lists key districts along with the representative games they presented across multiple National Folk Games Festivals, providing an overview of recurring traditions by region.

District	Representative Game	Festivals
Dibër	“Kala dibrance”	1971, 1973, 1979, 1985
Lushnjë	“Rrëmbimi i flamurit”	1971, 1973
Kolonjë	“Kucedra”	1971
Peshkopi	“Shpatulla”, “Orle”	1971, 1979
Përmet	“Rrëzimi i krrabës”	1971
Kukës	“Deshët”, “Çobani”	1973
Krujë	“Erthi minorthi”	1973
Librazhd	Various regional games	1973
Shkodër	“Pishpiriku”	1981
Elbasan	“Lodra e gunës”	1981
Pukë	“Rrëshqitja e trungut”	1981
Tepelenë	Local inherited games	1985
Sarandë	Symbolic community games	1985

Annex VI

Games Mentioned in the National Festivals (1971–1985)

“Tërheqja e litarit” (Tug of War), “Rrëmbimi i flamurit” (Capture the Flag), “Ndërrimi i vendit” (Switching Places), “Hovas me të shtuar” (Jump with Added Steps), “Hodha një letër në postë” (I Mailed a Letter), “Bat-bat”, “Shaluarthi”, “Laraskash”, “Strofka e skiles” (The Fox’s Den), “Shirja në lëmë” (Threshing in the Field), “Bleta” (The Bee), “Breshka” (The Turtle), “Kikizash”, “Kala dibrance” (Dibra Fortress), “Shpatulla” (Shoulder Game), “Cila është më e fortë?” (Which One is Stronger?), “Rrasash”, “Kush i merr qeleshën me dhëmbë” (Who Takes the Cap with Teeth), “Ruajtja e kësules” (Keeping the Cap), “Kali kalorësi” (Horse and Rider), “Bajrak-flamuri” (Banner–Flag), “Shtiza e litari i gjatë” (Long Rope Spear), “Orle (gjuajtje në shenjë)” (Orle – Target Throw), “Ruajtja e çardakut” (Defending the Porch), “Bajrakas”, “Rrëzimi i krrabës” (Knocking Down the Cane), “Rrëzimi i pllakave” (Tile Knockdown), “Zinon”, “Doke”, “Kucedra” (The Dragon), “Erthi minorthi”, “Çobani” (The Shepherd), “Pat pat”, “Cinglat”, “Pellembethi”, “Deshët” (The Rams), “Top kaluar” (Ball Over), “Ban usta si ban baba” (Craft Like Father), “Symbyllurazi” (Blindfolded), “Gabrrën”, “Bufi, kloçka e zogjtë” (The Owl, Hen, and Chicks), “Dhelpra e çalë” (The Lamé Fox), “Dhite e egra” (Wild Goats), “Krraba” (The Cane), “Doçe”, “Marrija e qeleshës” (Taking the Cap), “Suta”, “Kumbullo” (The Plum), “Horthi-kalorthi”, “Punë mbi vegjë” (Work on the Loom), “Maçoku dhe gardalinat” (The Cat and the Finches), “Këmbora në shenjë” (Bell to the Mark), “Goditja e postiqes” (Hitting the Postique), “Goditja në shenjë” (Hitting the Target), “Ndeshje me shpata” (Sword Fight), “Hutini”, “Shilarthi në breza”, “Çap-çap”, “Qendisja e flamurit” (Embroidering the Flag), “Vallja e gunave” (Dance of the Cloaks), “Furka” (The Spindle), “Stafeta me lule” (Flower Relay), “Me t’u

pjekur lakrori” (When the Pie is Baked), “Loja e mullisit” (The Miller’s Game), “Dale se të zura zog” (Wait, I Caught You Little Bird), “Mbushja e ujit në pus” (Filling Water from the Well), “40 vjet PPSH” (40 Years of the Party), “Hajde të mësosh, mor budalla” (Come Learn, You Fool).

Annex VII

Games mentioned in national festivals (1971–1985)

No.	Game Name	Main Feature	Representing Region
1	“40 vjet PPSH”	Patriotic, festive	Elbasan
2	“Bajrak-flamuri”	National traditions and symbols	Shkodër
3	“Bajrakas”	Symbolic competitions	Tropojë
4	“Ban usta si ban baba”	Humorous, educational	Lezhë, Tiranë
5	“Bat-bat”	Reactive, children	Lushnje
6	“Bleta”	Agility, symbolism	Tiranë, Vlorë
7	“Breshka”	Strength, endurance	Shkodër, Pogradec
8	“Bufi, kllloçka e zogjtë”	Imaginative, educational	Lushnje
9	“Çap-çap”	Game with jumps and profession themes	Fier
10	“Çobani”	Shepherding theme	Pukë
11	“Cila është më e fortë?”	Comparative, for girls	Peshkopi
12	“Cinglat”	Rhythmic and fast	Sarandë
13	“Dale se të zura zog”	Group competition	Kolonjë
14	“Deshët”	Strength competition	Kukës
15	“Dhelpra e çalë”	Humorous, girls group	Berat

16	“Doke”	Choreographed game	Berat
17	“Doçe”	Choreography for girls	Librazhd
18	“Erthi minorthi”	Traditional	Krujë
19	“Furka”	Related to rural life	Gjirokaštër
20	“Gabrrën”	Reflex-based, competitive	Pogradec
21	“Goditja e postiqes”	With ball	Durrës
22	“Goditja në shenjë”	With stick or stone	Libohovë
23	“Hajde të mësosh, mor budalla”	Satirical, educational	Dibër
24	“Hodh një letër në postë”	Rhythmic and musical	Lushnje
25	“Horthi-kalorthi”	Group competition	Gramsh
26	“Hovas me të shtuar”	Athletic, for boys	Elbasan
27	“Hutini”	Reflex-based, educational purpose	Tiranë
28	“Kala dibrance”	Symbolic, human pyramid formation	Dibër, Kolonjë
29	“Kali kalorësi”	Children’s competition	Kukës
30	“Këmbora në shenjë”	Precision competition	Lushnje
31	“Kikizash”	Running competition	Gramsh, Përmet
32	“Krraba”	Target hitting competition	Skrapar, Berat, Gramsh

33	“Kucedra”	Mythological, dramatic	Kolonjë
34	“Kumbullo”	Choreographic, for girls	Gramsh
35	“Kush i merr qeleshën me dhëmbë”	Reflex-based, humorous	Peshkopi
36	“Laraskash”	Choreographic	Fier
37	“Loja e mullisit”	Humorous, agile	Tiranë
38	“Maçoku dhe gardalinat”	Parental affection, for children	Lushnje
39	“Marrja e qeleses”	Reflex-based, fast	Tropojë
40	“Mbushja e ujit në pus”	Symbol of women’s power	Mirditë
41	“Me t’u pjekur lakrori”	Folk choreographic	Korçë
42	“Ndërrimi i vendit”	None	Elbasan
43	“Ndeshje me shpata”	Combat simulation	Libohovë
44	“Orle (gjuajtje në shenjë)”	Accuracy contest	Tropojë
45	“Pat pat”	Rhythmic and humorous	Mirditë
46	“Pellembethi”	Traditional	Burrel
47	“Punë mbi vegjë”	Symbolic of rural life	Durrës
48	“Qendisja e flamurit”	Patriotic symbolism for children	Fier
49	“Rrasash”	Endurance competition	Peshkopi

50	“Ruajtja e çardakut”	Strategic game	Tropojë
51	“Ruajtja e kalasë”	Symbolic defense	Gjirokastrë
52	“Ruajtja e kësules”	Defensive game	Kukës
53	“Rrëmbimi i flamurit”	Competition between two teams	Gramsh
54	“Rrëzimi i krrabës”	Stick competition	Përmet
55	“Rrëzimi i pllakave”	Hitting contest	Përmet
56	“Shaluarthi”	Choreographic	Fier
57	“Shilarthi në breza”	Generation-to-generation	Fier
58	“Shirja në lëmë”	Agricultural labor simulation	Durrës
59	“Shpatulla”	Physical contest	Peshkopi
60	“Stafeta me lule”	Collective choreography	Gjirokastrë
61	“Strofka e skiles”	Humorous game	Durrës
62	“Suta”	Game for youth	Gramsh
63	“Symbyllurazi”	Blindfolded game	Pogradec
64	“Top kaluar”	Ball game	Lezhë
65	“Tërheqja e litarit”	Classic competition	Gramsh
66	“Vallja e gunave”	Symbolism and choreography	Fier
67	“Zinon”	Choreography with structure	Korçë

Annex VIII
Most frequent games by zone

Zone	Representative Games	Evaluation of Local Heritage
North	“Kala dibrance”, “Çobani”, “Deshët”, “Ruajtja e kësules”	Rites of resistance and symbolic construction
Center	“Bat-bat”, “Rrëmbimi i flamurit”, “Kikizash”	The game as a form of physical and group education
South	“Krraba”, “Doke”, “Qendisja e flamurit”, “Vallja e gunave”	The game as a reflection of ritual, celebration, and work

Annex IX
Most mentioned games at more than one festival

Game Name	Key Feature	Current Use	Appropriate Age Levels
“Kala dibrance”	Symbolic construction	Group physical competition	Ages 10–18
“Krraba”	Target hitting	Camp or team competition	Ages 9+
“Bat-bat”	Reflex-based, humorous	Outdoor or schoolyard activity	Ages 7–12

Annex X
Educational games for schools

Game	What It Educates	Suitable For	Suggestion for Integration
“Ban usta si ban baba”	Imitation, ethical reflection	Grades 5–9	Thematic debate or scenic interpretation
“Hodh një letër në postë”	Rhythm, group coordination	Grades 1–4	Sung rule-based game
“Bufi, kllloçka e zogjtë”	Role-play, care for others	Summer camp – children	Animation using toys or masks

Annex XI

The most spectacular games for public events

Game	Visual Attractiveness	Where It Can Be Performed	Added Scenic Element
“Stafeta me lule”	Choreographed flower-passing and collective emotion	Parades, spring festivals	Dresses with floral motifs and instrumental music
“Vallja e gunave”	Heavy cloak swirling, symbolism of community power	Stage, cultural evening	Thematic lighting and strong vocal expression
“Me t’u pjekur lakrori”	Ritual elements, ceremonial movement	Village festivities or national commemorations	Symbolic table set-up with traditional food and song

Annex XII

How to Use Traditional Games in Contemporary Life

Implementation Setting	Practical Examples of Use	Objective
School	Game days, activities for motor development and collaboration	Education through play
Community Center	Local festival, game tournament, revival of old days	Intergenerational coexistence
Digital Platforms	Demonstration videos, TikTok challenges, animated games	Expansion of cultural access
Museum / Exhibition	Interactive corner, traditional tools, documented performances	Connection with heritage

Annex XIII
Historical Summary of Folk Games Festivals

Year	Main Location(s)	Involved Regions	Number of Districts	Distinct Historical Value
1971	Lushnjë, Peshkopi, Përmet	Central, Northern, Southern	27	First national folk games festival
1973	Lezhë, Skrapar, Librazhd, Krujë	All regions	30+	Widest participation and regional division
1979	Berat, Peshkopi, Libohovë	Part of the Spartakiad	40+	Linked with patriotic education and physical culture (Spartakiad)
1981	Shkodër	All 26 districts	26	Most ceremonial and structured edition
1985	Nationwide (with multiple finals)	All regions	All	Peak of nationwide participation – involved every city and village

Annex XIV

Participation and Organizational Formats

Year	Total Participants	Participation Format	Main Organizers
1971	Approximately 1,000 participants	Parade demonstrations and representative teams by region	BRPSH (Pioneers), BFSSH (Physical Culture), and Sporti Popullor newspaper
1973	Approximately 1,500 participants	Zonal qualifiers followed by national-level finals	District-level physical culture committees with local institutions
1979	More than 2,000 participants	Each zone organized a stage (e.g., Berat–Libohovë circuit)	Organized as part of the National Spartakiad with mass community structures
1981	438 selected representatives (from over 10,000 candidates)	Best 438 selected from 10,000 festival contestants	National jury supported by artistic and scientific commissions
1985	More than 3,000 participants in the final events	Inclusive of every school, village, and urban community	Municipal and educational networks coordinated by physical education units

Annex XV

Educational and cultural characteristics by year

Year	Connection to Education	Gender Inclusion	Highlighted Cultural Elements
1971	Yes – integrated into physical and moral education programs	Participation from both girls and boys in equal measure	Games seen as a reflection of Albanian virtues and heritage
1973	Yes – actively included in school activities	Equal representation of boys and girls	Games symbolize regional uniqueness and foster national unity
1979	Yes – promoted with patriotic emphasis during Spartakiad	Inclusivity of both genders in games and parades	Included traditional songs, rituals, and physical folklore
1981	Yes – featured in lessons with emphasized educational value	First official separation between male and female teams	Focused on beauty, meaning, and mass performance
1985	Yes – fully embedded in curricula and extracurricular programs	Highest recorded gender balance and female leadership roles	Games used as community tools for education and civic pride

References

- “Sporti Popullor”, 14.09.1971, f. 2.
- “Sporti Popullor”, 24.07.1973, f. 3.
- “Sporti Popullor”, 27.11.1973, f. 1.
- “Sporti Popullor”, 10.04.1979.
- “Sporti Popullor”, 12.06.1979.
- “Sporti Popullor”, 24.07.1979.
- “Sporti Popullor”, 9–15.09.1985.
- Bellova, I. (1986). *Lojërat popullore të epokës së partisë*. Simpoziumi II Kombëtar i Lojërave Popullore, fq. 16–26.

CIP Katalogimi në botim BK Tiranë
Shoqata Shqiptare e Shkencave Sportive
Festivalet kombëtare të lojërave popullore në Shqipëri :
(1985–1971) / Shoqata Shqiptare e Shkencave Sportive . -
Tiranë : Botimet 2 F, 2025.
118 f. ; 20*14.5 cm.
ISBN 9789928485335
1.Lojëra popullore shqiptare 2.Festivale 3.Historia
1985/1971» (496.5)394.3»